

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 12.

Tisdagen den 26 Februari.

Kl. half 3 e. m.

§ 1.

Upplästes ett af Herr *J. Sjöberg* insändt så lydande sjukbetyg:

Att Kommerserådet och Riddaren m. m. *J. Sjöberg* sedan den 19 dennes och fortfarande är genom sjukdom (Diarrhé och Magkatarr) urståndsatt att lemna sina rum, intygas af
Stockholm den 26 Februari 1878.

Vincent Lundberg,
Förste Lifmedikus.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjette hufvudtitel; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 2 (i samlingen N:o 8), i anledning af motioner om ändring af Kongl. förordningen den 9 Juni 1871 angående fattigvården, i hvad den rör bestämelsen om hemortsrätt; och

N:o 3 (i samlingen N:o 9), i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse rörande skyldighet för Statistiska centralbyrån att utgifva aflöningsstatistik för riket.

I sammanhang med bordläggningen af dessa ärenden anförde

Herr vice Talmannen *Wijk*: Herr Grefve och Talman! Jag tager mig friheten föreslå, att de i dag inkomna ärenden måtte uppföras på morgondagens föredragningslista framför de redan 2 gånger bordlagda ärendena.

Denna framställning bifölls af Kammaren.

§ 3.

Herr *A. Bågenholm* erhöll, på derom anmäld begäran, ledighet från riksdagsgörmålen under 4 dagar, räknadt från den 28 i denna månad.

Kammaren åtskildes klockan $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.

Onsdagen den 27 Februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 20 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda Kamrar förehaft och godkänt de uti Stats-Utskottets memorial N:is 24 och 25 föreslagna voteringspropositioner rörande tre frågor, deri Kamrarne fattat stridiga beslut, och denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställdes nu dessa omröstningar, enligt nedan intagna voteringspropositioner, i följande ordning, nemligen:

1:sta omröstningen.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 24, punkt. 1:o.)

Den, som vill, att Riksdagen, med gillande af Kongl. Maj:ts i 1:sta punkten af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 5 intagna förslag till ny stat för Justitiedepartementets expedition jemte de för de nya lönernas åtnjutande af Kongl. Maj:t föreslagna villkor, i anslaget till berörda

expedition beviljar förhöjning med 12,300 kronor eller från 23,500 kronor till 35,800 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, med den rättelse i de föreslagna vilkoren för den nya aflöningens åtnjutande, att semester må, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, af embets- och tjänstemännen åtnjutas under en och en half månad, på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förslag till ny stat för Justitiedepartementets expedition, att af det för expeditionschefen bestämda arfvode 2,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar, och att lönen för hvardera af kanslissekreterarne och registratören bestämmas till 2,500 kronor och tjänstgöringspenningarne till 1,500 kronor, samt beviljat en förhöjning i anslaget till berörda expedition med 12,300 kronor eller från 23,500 kronor till 35,800 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 58 Ja och 123 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 80 Ja och 27 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller 58 Ja och 123 Nej,

sammanräkningen visar 138 Ja och 150 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 24, punkt. 2:o.)

Den, som vill, att Riksdagen, med gillande af Kongl. Maj:ts förslag till ny stat för Justitiekanslersexpeditionen, må i det för denna expedition uppförda anslag bevilja förhöjning med 1,750 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, som i öfrigt bifallit Kongl. Maj:ts förslag till ny stat för Justitiekanslersexpeditionen, bestämt sekreterarens löneförmåner till 4,500 kronor, deraf lön 3,000 kronor och tjänstgöringspenningar 1,500 kronor samt registratorns löneförmåner till 1,800 kronor såsom lön och 1,200 kronor såsom tjänstgöringspenningar och i det för denna expedition uppförda anslag beviljat en förhöjning med 1,250 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings och utföll omröstningen med 49 Ja och 129 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 76 Ja och 29 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller	49 Ja och 129 Nej,
sammanräkningen visar	125 Ja och 158 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

3:dje omröstningen.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 25.)

Den, som vill, att hvad Kongl. Maj:t beträffande regleringen af ordinarie utgifterna under riksstatens Tredje hufvudtitel föreslagit må af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag till reglering af ordinarie utgifterna under riksstatens Tredje hufvudtitel i öfrigt, bestämt aflöningsförmånerna för embets- och tjänstemännen samt vaktbetjente i departementets expedition i enlighet med nedan intagna aflöningsstat under vilkor, som blifvit bestämda för åtnjutande af den nya lönestaten för Justitiedepartementets expedition.

Stat för Utrikesdepartementets expedition.

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa.	
1 Kabinettssekreterare, expeditionschef arfvode	---	---	7,500	} Af detta arfvode anses 2,500 kronor motsvara tjänstgöringspenningar.
1 Afdelningschef	4,400	2,000	6,400	
2 Dito	8,800	4,000	12,800	} Lönen kan efter 5 års tjänstgöring höjas med 600 kronor.
1 Arkivarie	2,500	1,500	4,000	
1 Förste sekreterare	2,500	1,500	4,000	} Lönen kan efter 5 års tjänstgöring höjas med 500 kronor och efter 10 års tjänstgöring med ytterligare 500 kronor.
1 Andre sekreterare	1,800	1,200	3,000	
2 Dito	3,600	2,400	6,000	
1 Dito	1,200	800	2,000	
2 Dito	2,400	1,600	4,000	
1 Förste vaktmästare	650	300	950	} derjemte fri bostad. Lönen kan efter 5 års tjänstgöring höjas med 100 kronor.
1 Vaktmästare	500	300	800	
3 Dito	1,500	900	2,400	
Till Utrikesdepartementet hörande embets- och tjänstemän:				
1 Introduktör för främmande sändebud, arfvode	---	---	2,600	
1 Skönskrifvare, dito	---	---	600	
Summa	---	---	57,050	

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings och utföll omröstningen med 54 Ja och 123 Nej.

Denna omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nys ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första

Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 79 Ja och 22 Nej;
 hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens
 röster, eller 54 Ja och 123 Nej,
 sammanräkningen visar 133 Ja och 145 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Företogos, enligt derom förut fattadt beslut, val af dels tjugufyra valmän för att utse Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter, dels ock sex suppleanter för desse valmän; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva blifvit utsedde till

Valmän:

Herr *Anders August Andersson,*
 » *Anders Peter Andersson,*
 » *Jan Andersson,*
 » *Carl Isak Bengtsson,*
 » *Johan Emanuel Billström,*
 » *Nils Johan Boström,*
 » *Anders Bäckström,*
 » *Pehr Anton Hellgrén,*
 » *Johan Erik Johansson,*
 » *Samuel Johnson,*
 » *Gustaf Jonsson,*
 » *Johannes Jonsson,*
 » *Lasse Jönsson,*
 » *Emil Key,*
 » *Ivar Lyttkens,*
 » *Ivar Månsson.*
 » *Ola Månsson,*
 » *Per Nilsson i Råby,*
 » *Peter Näsman,*
 » *Ola Bosson Olsson,*
 » *Pehr Pehrsson,*
 » *Pehr Gustaf Sandberg,*
 » *Karl Fredrik Segerlind och*
 » *Josef Smedberg*

med 107 röster hvardera;
 samt till

Suppleanter:

Herr *Adolf Fredrik Petersson,*
 » *Carl Wilhelm Berglind,*
 » *Gustaf Carlsson,*

Herr *Anders Ohlson*,
 » *Per Westman* och
 » *Ola Nilsson*

med 52 röster hvardera.

Den här ofvan angifna ordning mellan suppleanterne bestämdes genom lottning.

§ 4.

Derefter anställdes val af nio ledamöter i det Tillfälliga Utskott (N:o 5), som Kammaren beslutit tillsätta för behandling af Herr Carl Ifvarssons m. fl:s motion N:o 15, om underdånig skrifvelse angående omarbetande af krigslagarne; och blefvo till ledamöter i nämnda Utskott utsedde:

Herr	<i>A. P. Danielsson</i>	med 77 röster,
„	<i>G. Hægström</i>	” 77 ”
„	<i>Per Nilsson</i> i Espö	” 77 ”
„	<i>S. F. Norén</i>	” 77 ”
„	<i>E. Olsson</i>	” 77 ”
„	<i>C. F. Toll</i>	” 77 ”
„	<i>A. L. F. Torpadie</i>	” 77 ”
„	<i>J. G. E. Leijer</i>	” 75 ”
och	„ <i>Anders Persson</i>	” 74 ”

§ 5.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 9; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtanden N:is 2 och 3 (i samlingen N:is 8 och 9).

§ 6.

Förekom till afgörande Banko-Utskottets memorial N:o 3, i fråga om användningen af bankovinsten för år 1877.

*Om banko-
vinstens an-
vändning.*

Vid behandlingen af denna fråga hade Utskottet haft att taga i öfvervägande:

1) Kongl. Maj:ts i dess till Riksdagen aflättna nådiga proposition om statsverkets tillstånd och behof gjorda framställning, att af Riksbankens vinst för nämnda år måtte för statsverkets utgifter anvisas ett belopp af 1,700,000 kronor;

2) en i Första Kammaren af Herr Friherre *R. Klinckowström* väckt motion, N:o 2, "att af Riksbankens under år 1877 upplupna vinstmedel halfva beloppet må reserveras till bildande af en *reservfond* för bestridande af de första utgifterna vid en motsedd ombildning af landförsvaret; — att denna fond, intilldess att den, enligt Riksdagens

*Om banko-
vinstens an-
vändning.*
(Forts.)

bestämmelse, skall användas, stannar under Riksbankens vård och förkofras der genom räntans läggande till kapitalet; — och att den återstående hälften af nyssnämnda vinstmedel i Riksbanken bibehålles att, då fullmäktige finna sådant lämpligen kunna ske, begagnas till inköp af goda statspapper i utländskt mynt, hvilka vid behof kunna användas för att stärka Riksbankens metalliska kassa;“ och

3) tre i Andra Kammaren af Herr Olof Jonsson, Herr P. Hübinette och Herr Ola Månsson afgifna motioner, i hvilka föreslagits:

af Herr *Olof Jonsson* (motionen N:o 60): “att Riksdagen måtte besluta att af Riksbankens under år 1877 upplupna vinst 1,300,000 kronor öfverlemnas till statsverket samt återstoden 1,443,464 kronor 91 öre åt Riksbanken bibehålles till inköp af goda utländska statspapper för att användas till förstärkande af bankens metalliska kassa;“

af Herr *Hübinette* (motionen N:o 85): “att af den för år 1877 upplupna vinst“, hvilken af motionären antagits uppgå till 2,500,000 kronor, “ett belopp af 1,200,000 kronor må till statsverket öfverlemnas under år 1879 på den tid bankofullmäktige bestämna, och återstoden i Riksbanken bibehållas att, då bankofullmäktige finna sådant lämpligen kunna ske, begagnas till inköp af goda utländska statspapper, som vid behof kunna användas för att stärka den metalliska kassan;“ och

af Herr *Ola Månsson* (motionen N:o 105): “att af Riksbankens under år 1877 upplupna vinst 1,243,464 kronor 91 öre må öfverlemnas till statsverket samt återstoden 1,500,000 kronor åt Riksbanken bibehållas att, då fullmäktige finna sådant lämpligen kunna ske, begagnas till inköp af goda utländska statspapper, hvilka vid behof kunna användas för att stärka Riksbankens metalliska kassa.“

Och hade Utskottet på anförda skäl hemstält:

1:o.

“att af Riksbankens under år 1877 upplupna vinst 1,350,000 kronor öfverlemnas till statsverket, samt återstoden, 1,393,464 kronor 91 öre, åt Riksbanken bibehålles, att, då fullmäktige i Riksbanken finna sådant lämpligen kunna ske, begagnas till inköp af goda utländska statspapper, hvilka vid behof kunna användas för att stärka Riksbankens metalliska kassa.“

2:o.

“att den statsverket anvisade del af bankovinsten för år 1877 skall af fullmäktige i Riksbanken tillhandahållas Statskontoret och utgå med en fjerdedel under loppet af hvarje af månaderna Mars, Juni, September och December år 1879.“

Sedan föredragning skett af Utskottets hemställan i *1:sta punkten*, begärdes ordet af

Herr Chr. Christensson, som yttrade: Frågan om bankovinstens användande tyckes vilja återkomma vid hvarje riksdag. Efter min uppfattning är en förstärkning af Riksbanken i hög grad önskvärd; ty denna bank bör vara sådan, att den kan dominera landets penningväsende. Om under gynsammare tider Riksbanken fått behålla större delen af sin vinst och derigenom blifvit satt i stånd att inköpa utländska, lätt realisabla obligationer för att under tryckta förhållanden användas, skulle detta varit landet till stort gagn. Inom alla Europas väl ordnade statssamfund hafva statsmakterna varit ense om att på bästa sätt gynna bankväsendet, och flerstädes har man grundlagt en stark nationalbank. Hvad beträffar bankväsendet inom vårt land med den mängd enskilda banker, som här finnas, torde det vara otvifvelaktigt att detta verkat mycket godt. Men att landet numera skulle hafva vida större nytta utaf att dess nationalbank på ett tidsenligt och kraftigt sätt förstärktes, torde vara icke mindre säkert. På det sätt, hvarpå ett lands bankväsende är ordnad, beror nemligen, i min tanke, i icke ringa mon dess kredit. Vårt land hör ju till dem, som vid upptagande af lån hufvudsakligen måste anlita den utländska penningemarknaden, och det skulle högst väsentligt bidraga till stärkande af vår kredit, om, då fråga vore om ett låns upptagande, Riksbanken vore så stark, att den kunde teckna sig för en större del deraf. Orsaken hvarför, då Frankrike efter det sista fransk-tyska kriget måste upptaga ett större lån, detta betydligt öfvertecknades, låg icke minst deruti, att franska banken kunde deltaga uti tekniken med ett större belopp.

Då denna fråga vid sistlidne riksdag diskuterades, var det ingen, som motsatte sig bankovinstens användande till inköp af utländska statspapper af det skäl, att banken derigenom skulle tillskyndas någon förlust, utan man påstod endast att Riksbanken ej vore i behof af någon större del af sin vinst. En talare i Första Kammaren, Herr Wallenberg, yttrade, att Riksbanken företrädesvis borde egna sina krafter åt större affärer. Meningen med detta yttrande var väl då, att lånerörelsen uteslutande skulle bedrivas af de enskilda bankerna. För min del måste jag beklaga, om detta blefve förhållandet. Ty kunde man väl vara viss om att hos styresmännen för de enskilda bankerna finna samma oveld och samvetsgrannhet, som man alltid varit van att finna hos Riksbankens styrelse?

Meningsutbytet vid förra riksdagen i denna fråga var särdeles lifligt, och flera yttranden faldes, af hvilka jag tillåter mig att här återgifva följande. Herr Stråle yttrade: "Fullmäktige förklara sig hafva för bankens lånerörelse mera medel att disponera, än som kunna användas", och Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet anförde: "Det fans en tid, då det för mången framstod som det nyttigaste af allt att med vinsterna öka diskontofonden för utlåning till betryckta näringars understöd, men sedan näringarnes betryck upphört, förnimmer man nu knappt en röst, som vid Riksdagen klagar öfver brist på lånetillgångar i Riksbanken".

Detta låter ju förträffligt; men knappast ett år derefter inkom från sexton ledamöter af denna Kammare till Herrar Bankofullmäktige

*Om banko-
vinstens an-
vändning.
(Forts.)*

en ansökan, hvori begärdes, att en förstärkning af 200,000 kronor måtte öfverlemnas till afdelningskontoret i Göteborg, och såsom skäl för ansökningen uppgafs, att i afdelningskontoret låg inne flere låneansökningar, försedda med god säkerhet, men som i brist på penningar icke kunde beviljas.

Då jag emellertid anser Utskottets förslag vara det för närvarande bästa, tillåter jag mig att till detsamma yrka bifall.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet, Herr Statsrådet Forssell: Jag skall icke besvara Kammaren med någon utförligare redogörelse för de skäl, på grund hvaraf jag anser, att Riksbanken utan olägenhet för allmänna rörelsen och utan men för sig sjelf kan till statsverket afstå så stor del af sin vinst, som af Kongl. Maj:t äskats, eller 1,700,000 kronor. Min uppfattning af Riksbankens behof i detta hänseende öfverensstämmer icke med denna Kammars, men det tillhör icke mig att, i afseende å Riksbankens intresse, söka inverka på Kammarens öfvertygelse.

Deremot har frågan en annan sida, som det är min skyldighet att nu mera än förut framhålla, nemligen att statsregleringen för år 1879 väl behöfver det belopp af bankovinsten, som Kongl. Maj:t af Riksdagen äskat. Det torde nemligen svårigen kunna förbises, att den nu framlagda budgeten har mindre jemkningsmän än vanligen är fallet, att det är svårare än det på länge varit att minska det föreslagna utgiftsbeloppet och svårare än förut, om ens möjligt, att vid beräkningen af de öfriga statsinkomsterna göra någon ökning. För hvarje minskning i de beräknade tillgångarne närmar man sig således allt mera nödvändigheten att på annat sätt anskaffa utvägar till statsutgifternas bestridande. Det är min pligt att för Kammaren framhålla denna min uppfattning, då jag hemställer att de för statsregleringen beräknade tillgångarne måtte vid sitt föreslagna belopp bibehållas.

Medan jag har ordet, ber jag ock att få fästa Kammarens uppmärksamhet på en liten omständighet vid bankovinstens öfverlemnande, som icke är alldeles utan sin vikt. Det, som här är i fråga, är ju helt enkelt en utdelning till det allmänna, till statsverket, af dess andel i Riksbankens vinst.

Det hade mycket väl kunnat sättas i fråga, att denna utdelning af bankovinsten för år 1877 skulle verkställas under året 1878; så tillgår i fråga om den upplupna vinsten af hvarje annat industrielt och affärsföretag. Men Kongl. Maj:t har icke begärt mer än att denna vinstandel skulle komma statsverket till godo från och med ingången af år 1879, d. v. s. från och med det ögonblick då en ny bankovinst är upplupen, intjenad och i banken behållen. Ett skäl har Kongl. Maj:t härför haft, som icke är uttaladt, men som är mycket lätt att finna. Det är nemligen i början af hvarje år som statsverkets kassa, Statskontoret, bäst behöfver tillgångar, såsom Herrarne kunna finna af mitt anförande till statsrådsprotokollet, som åtföljer den Kongl. propositionen och hvori redogöres för de förhållanden, hvilka betinga ett sådant Statskontorets behof. Således torde väl denna begäran böra

*Om banko-
vinstens an-
vändning.
(Forts.)*

anses väl motiverad. Banko-Utskottet har emellertid besvarat denna billiga begäran med ett förslag, att bankovinsten skulle fördelas i fyra poster, att utgå en i hvarje kvartal under år 1879. Jag kan föreställa mig, att detta förslag grundar sig på någon föreställning om att det för banken skulle vara olägligt att utbetala beloppet på en gång, men jag hemställer då, om icke ett sådant uttalande kan anses innebära ett obehörigt misstroende till bankens förmåga att uppfylla sina förbindelser. Det skulle utan tvifvel vara bankens principaler och banken sjelf värdigast att i detta hänseende gå Kongl. Maj:ts framställning till mötes.

Herr Dickson: Ehuruväl jag af de två föreliggande förslagen — Kongl. Maj:ts om användande af 1,700,000 kronor af bankovinsten och Banko-Utskottets om afsättande af 1,350,000 af samma vinst till statsverkets behof — finner det förstnämnda vara det bästa, såsom grundadt på en verklig kalkyl, enär den af Kongl. Maj:t framlagda finans-tablan utvisar just det af honom föreslagna beloppet såsom erforderligt till fyllande af statsutgifterna, under det deremot Banko-Utskottets förslag endast är grundadt på den hittills följda praxis, att omkring hälften af bankovinsten skall reserveras för banken, så vill jag för min del icke göra något yrkande i detta afseende, utan endast framställa en önskan, som, om den vunno afseende, kunde för en kommande Riksdag bära goda frukter i tillämpningen. Detta önskningsmål vore, att Banko-Utskottets utlåtande om användandet af bankovinsten icke skulle framläggas så tidigt, som hittills och äfven nu varit fallet, utan först sedan åtminstone hufvudtitlarne vore genomgångna, så att Riksdagen kunde få någon sorts hum om huru mycket af bankovinsten vore erforderligt för statsverkets behof. Det skulle nemligen ganska lätt kunna inträffa, att icke ens hälften af densamma vore behöfligt för fyllandet af detta behof, likasom ju motsatsen äfven kan låta tänka sig.

Ehuru jag således icke har något yrkande att framställa, har jag likväl velat framhålla såsom ett önskningsmål, att förslaget om användandet af bankovinsten icke skulle framläggas för Riksdagen förr än hufvudtitlarne vore inom Kamrarne genomgångna.

Herr Lyttkens: Den föregående talaren från Göteborg uttalade den önskan, att Banko-Utskottet måtte taga i öfvervägande ett af honom framställt förslag derom, att Banko-Utskottets utlåtande angående bankovinstens användande icke måtte för Riksdagen framläggas så tidigt som hittills varit fallet. Jag tror det skulle vara synnerligen angenämt för hvarje Banko-Utskott att gå den ärade talarens önsningar till mötes, men det finnes härvidlag något som är högre än hans önsningar, och detta är instruktionen för Banko-Utskottet, der det i 1 § 2 mom. säges: "och bör Utskottet så fort sig göra låter meddela ytraude och förslag om användande af den under föregående året upplupna bankovinsten". Detta har Banko-Utskottet sökt att ställa sig till efterrättelse, och derföre har detta utlåtande framkommit så fort sig göra låtit. Banko-Utskottet kan således icke ställa

Om banko-
vinstens an-
vändning.
(Forts.)

sig en enskild riksdagsmans önsknigar om ändring i detta förhållande till efterrättelse.

Hvad beträffar Herr Finansministerns yttrande om tiden för dessa medels utlemnande, så är den punkt hvori denna del af frågan omförmåles ännu icke föredragen, och jag ämnar således icke nu yttra mig derom. Men angående sättet för bankovinstens fördelning anser jag att skilnaden mellan det af Kongl. Maj:t, å ena, och Utskottet å andra sidan föreslagna beloppet, eller 350,000 kronor, utgör en så liten summa, att densamma på en budget af — sådan den är för år 1878 — 87 millioner icke torde göra något hvarken till eller ifrån. Men Utskottet har för sin del ansett sig böra rätta sig efter Riksdagens under tre föregående år fattade beslut och ställa sig den sålunda bestämda principen till efterrättelse och har derföre nu framställt sitt förslag sådant det är. Skälen för Riksdagens beslut om en sådan fördelning äro förut så ofta upprepade, att jag anser öfverflödigt att upprepa dem nu och torde derför kunna inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Stråle: Jag har begärt ordet närmast i anledning af den ärade representantens från Torna härad uttalanden, angående mitt vid förra riksdagen i denna fråga afgifna yttrande. Då dessa uttalanden möjligen kunna förefalla någon såsom direkta, emot min uppfattning i ämnet rigtade anmärkningar, ber jag att utaf mitt nyssnämnda anförande få utur Kammarens protokoll uppläsa följande: »fullmäktige förklara sig nemligen hafva för bankens lånerörelse mera medel att disponera, än som kunna användas. Detsamma säger ock Banko-Utskottets majoritet. Fullmäktige säga — och Banko-Utskottet upprepar äfven detta — att under nu varande konjunkturer de med bästa vilja i verlden icke kunna köpa utländska obligationer, hvilka gifva skälig afkastning». Den ärade talaren behagade likasom Kammaren häraf finna, att det icke är jag utan fullmäktige och Banko-Utskottet, som afgifvit denna af honom i hans nyss afgifna anförande vidrörda förklaring.

Hvad för öfrigt sjelfva frågan vidkommer, erkänner jag villigt att jag förra året hade den uppfattningen, att större delen af bankovinsten kunde för statsverkets behof användas, och att anledningen härtill vore de yttranden, som af vederbörande myndigheter och andra kompetenta personer i sådant syfte afgåfvos. Jag finner emellertid och har redan förut funnit, att i denna Kammare en annan mening härom gjort sig gällande; och då så är förhållandet, vore det otillbörligt att i år vidare tala om en annan fördelning af bankovinsten än den af Banko-Utskottet föreslagna. Jag skall icke heller göra det, men ber blott att få erinra, att i år äro förhållandena annorlunda, och att det nu kunde vara mera skäl än förlidet år, att statsverket erhöill det af Herr Finansministerns föreslagna belopp, ehuru det å andra sidan kunde vara ganska bra om Riksbanken behölle medlen, dels emedan man då måste — för att begagna ett trivialt talesätt — rätta mun efter matsäcken, dels ock af det skäl, att, såsom en talare på hallands-

bänken påpekade, skilnaden emellan de ifrågavarande beloppen icke synnerligen mycket inverkar på budgetens slutsumma.

*Om banko-
vinstens an-
vändning.
(Forts.)*

En ärad talare på göteborgsbänken uttalade då som ett önskningsmål, att det föreliggande betänkandet hädanefter måtte inkomma något senare under riksdagens lopp och efter det de särskilda hufvudtitlarne vore genomgångna. Och med anledning häraf fann Utskottets vice ordförande sig föranlåten att åberopa Utskottets instruktion, hvilken han sade sig respektera högre än en enskild riksdagsmans åsigt. Jag ber dock att få erinra den ärade vice ordföranden derom, att denna instruktion revideras vid hvarje riksmöte, och att, om Kamrarne ville fatta ett beslut i det af Herr Dickson angifna syfte, en motsvarande ändring uti instruktionen ganska lätt vore verkställd. För öfrigt innebar Herr Dicksons yttrande icke något klander mot Banko-Utskottet för det att detsamma redan nu till Kammaren aflemnat det föreliggande betänkandet, utan endast en önskan att en förändring i den hittills gällande ordningen för frågans behandling måtte kunna ske. Jag kan derföre icke finna att hans yttrande bort föranleda ett så strängt svar, som det af vice ordföranden i Utskottet nyss lemnade.

Mycket kunde vara att tillägga beträffande denna fråga, men jag vill icke längre upptaga Kammarens tid. Då den uppfattningen, att bankovinsten nödvändigt skall delas i två lika delar, nu vid de två närmast föregående riksdagarne gjort sig gällande, vore det lönlöst att deremot vidare yttra sig. Jag är dessutom så mycket mer benägen att nu biträda den meningen, att Riksbanken må få behålla så mycket som möjligt af sina vinstmedel, som jag vid denna riksdag tagit mig friheten väcka motion om en tillbyggnad å riksdagshusets tomt samt föreslå att någon del af kostnaderna härför skulle tagas just af bankovinsten. Det ligger då nära till hands, att jag såsom motionär skall lifligt önska att Riksbanken måtte få så stora tillgångar som möjligt, så att i detta hänseende något hinder icke måtte uppstå för bifall till min motion.

Herr Ola Månsson: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, då några från Utskottets förslag synnerligen afvikande meningar icke voro att vänta ej heller försports, hvad sjelfva sakförhållandet angår, men deremot har Utskottet af ett par föregående talare i viss mån blifvit klandradt, under förmenande att detta betänkande ej bort framkomma förr än sig visat, hur mycket af bankens vinst kunde vara behöfligt för statens behof. Emellertid vill jag säga, att det är då första gången jag hört anmärkning mot Utskottet derföre att det för tidigt inkommit med förslag, motsatsen har deremot många gånger förekommit, och jag ämnade nu blott hänvisa de Herrar, som häröfver uttalat klander, till den punkt i instruktionen för Utskottet, som af dess vice ordförande nyss upplästes. Sedan han nu bemött de framställda anmärkningarne, har jag i denna del af frågan icke något vidare att tillägga.

Hvad åter beträffar bankovinstens fördelning, vidhåller jag fort-

Om banko-
vinstens an-
vändning.
(Forts.)

farande min redan under flere föregående riksdagar uttalade åsigt, att Riksbanken borde få behålla sina vinstmedel odelade. Jag har trott att sådant kunde hafva sin nytta med sig, emedan vi derigenom skulle komma att få en så stark Riksbank, att den icke behöfde svigta i den onda tiden, utan så att säga kunna stå i alla väder, och särskildt vore detta önskvärdt under nuvarande förhållanden, då penningställningen inom landet är klen. Då emellertid icke allenast denna Kammare — såsom Herr Finansministern påstod — utan äfven Riksdagen i sin helhet under de tre föregående åren godkänt den princip i fråga om bankovinstens fördelning som nu inom Utskottet utan synnerlig meningsskiljaktighet gjort sig gällande, och då dertill kommer att äfven fullnåktige för banken anse principen från bankens synpunkt vara hållbar och nyttig, vill jag icke för min del framkomma med någon afvikande mening, utan yrkar i likhet med Utskottets förslag att af 1877 års upplupna vinst 1,350,000 kronor öfverlemnas till statsverket, samt återstoden 1,393,464 kronor 91 öre åt Riksbanken bibehållas.

Herr C. A. Larsson: Det är då sällan man såsom nu får se något betänkande från Banko-Utskottet angående fördelning af bankovinsten komma till Kamrarna utan någon enda reservation. Jag har åtminstone under hela den tid, som jag varit med vid riksdagen, alltid funnit denna fråga gifva anledning till stridiga åsigter, i det man å ena sidan velat draga under statsverket så mycket som möjligt af dessa medel och å den andra sökt att reservera så mycket som möjligt deraf för Riksbankens egen räkning. Det ligger emellertid en djup sanning i hvad Herr Christen Christensson nyss yttrade om vigten af att Riksbanken under tryckta konjunkurer icke kommer i förlägenhet om att bispringa näringarne med de låneunderstöd, som för dem kunna vara erforderliga.

Man finner redan att hvar och en, som för närvarande vill inlåta sig på något affärsföretag, har att kämpa mot en lamhet och ett tryck inom affärsverlden, som i hög grad gjort sig gällande — och detta har inträffat oaktadt man icke precis kan säga att förra året varit ett totalt missväxtår. Då således denna enda rubbning i den följd af goda år vi haft åstadkommit en så stor stagnation i affärsförhållandena, böra vi då icke låta oss för framtiden varnas af den sålunda vunna erfarenheten?

Det kan visserligen anses småaktigt hauladt, om Riksdagen icke går Herr. Finansministerns önsknings till mötes genom att utöfver hvad Utskottet föreslagit släppa till jemväl dessa 350,000 kronor, hvilka ingå i det af Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen äskade anslag från Riksbanken; men skulle man vara betänkt på att gå Herr Dicksons önsknings till mötes, så fruktar jag för, att det skulle komma att inträffa någonting helt annat än hvad jag och med mig likatänkande önska eller anse nyttigt; ty om man dröjde med att till Riksdagen inkomma med betänkande i fråga om användningen af bankovinsten till dess alla hufvudtitlarne blifvit genomgångna, så skulle man vid regleringen af de utgifter, som under dem blifvit beräknade,

*Om banko-
vinstens an-
vändning.
(Forts.)*

låta nämnda vinst hägra fram för sig såsom en outtömlig, aldrig utsinande källa, utur hvilken man skulle kunna ösa medel till allt möjligt, både likt och olik, som äskades. Deremot innebär nu vedertagna praxis en större möjlighet för en bättre hushållning, enär man på förhand vet huru mycket man kan hafva att tillgå. Det ligger en så väsentlig skilnad emellan dessa båda sätt att gå till väga, att jag icke skulle vilja tillråda något Banko-Utskott att tillmötesgå dylika önskningsar, som de af Herr Dickson uttalade.

Hvad sedermera vidkommer en annan omständighet, eller att denna Kammares majoritet skulle hafva en gång för alla förklarar att statsverket skulle bekomma hälften af hela bankovinsten, och den andra hälften tillfalla Riksbanken, så vill jag deremot inlägga en gensaga. Jag för min del önskar hellre att Kamrarne skola vara oförhindrade att för hvarje gång bestämman, huru mycket för Riksbanken möjligen må behövas för upprätthållande af den allmänna rörelsen inom landet. Det är visserligen icke att sätta mycken tro till det antagandet, att Riksbanken skulle kunna under ett flertal af år intaga den höga ståndpunkt att kunna supplea privatbankerna — ty emot ett dylikt antagande vittna senare årens erfarenhet allt för mycket — men deremot torde Riksbanken åtminstone i någon mån kunna medverka till att motstå det uppkomna trycket på affärsrörelsen, i fall Riksbanken hade att tillgå vissa papper, som med lätthet kunna realiserar i de brydsamma tiderna. Om t. ex. vi nu hade en eller annan million i så beskaffade papper att de kunde i guld utbytas hos engelsmännen, så tror jag att detta skulle kommit oss rätt godt till pass, i stället för att vi nu nödgas låna guld hos utländingen. Men skulle det förhållande inträffa, som Herr Stråle påpekat och hvilket förlidet är egde rum, nemligen att fullmäktige icke skulle i utlandet kunna med utsigt till någon skälig vinst köpa så beskaffade papper, så kunna de ju köpa svenska papper, hvilka nog i nödens stund låta sig realiserar, helst det icke torde vara obekant, att Riksgäldskontorets obligationer icke äro förkastade på den utländska marknaden.

Jag beklagar, att jag så snart skulle få rätt i de åsigt, som jag för ett par riksdagar sedan uttalade, då jag väckte motion om att i goda tider spara för att kunna motstå påtryckningar när sämre konjunkturer inträdde. Jag yrkade nemligen att man i de goda tiderna skulle samla en besparingsfond, på det man icke i dåliga tider skulle råka i förlägenhet för anskaffande af några få millioner och ännu mindre för ett jernförelsevis så ringa belopp som de nu ifrågakomma 350,000 kronor. Detta förslag blef emellertid med hån afvisadt, och man åberopade de stora öfverskotten i budgeten, som visat sig och hvilka kunde supplea flere, ja sju à tio millioner. Nu åter låter det annorlunda; nu hör man att detta öfverskott icke ens räcker till fyllande af förenämnda 350,000 kronor.

Jag vill ingen ändring yrka i Utskottets föreliggande betänkande, utan endast fästa uppmärksamheten derpå, att åtminstone jag för min del aldrig sagt, att det bör vara absolut och en gång för alla bestämdt att endast halfva bankovinsten skall åt Riksbanken för uppgifna ändamålet bibehållas.

Om banko-
vinstens an-
vändning.
(Forts.)

Herr Danielsson: Jag hade från början icke tänkt att yttra mig i denna fråga, men då nu diskussion derom uppstått, vill jag begagna tillfället att tillkännagifva, det jag inom Utskottet förfäktade den åsigten, att Riksbanken borde få behålla hela bankovinsten. Jag tror nemligen, att det är nödvändigt att förstärka bankens fonder så mycket, att banken kan bära äfven motgångar, om sådana skulle komma att drabba densamma; och jag anser derföre att man icke bort främtaga banken någon del af bankovinsten förr, än banken erhållit en grundfond på minst 50,000,000 kronor. Såsom jag redan nämnt, förfäktade jag denna åsigt inom Utskottet, ehuru jag der icke vann det understöd, att jag ansåg det lönt att reservera mig mot Utskottets nu föreliggande förslag. Men då frågan nu kommit på tal inom Kammaren, vill jag till protokollet hafva tillkännagifvit den åsigten, att, äfven om Kammaren i fråga om bankovinstens användande nu fattar samma beslut som förra året, nemligen att lika fördela vinsten emellan Riksbanken och statsverket, jag dock för min del icke kan gilla att man deraf drager den slutsats, att en sådan återkommande jemn fördelning för framtiden städse skall ega rum, utan anser jag det man under kommande tider bör för hvarje år taga denna fråga under ny, allvarlig ompröfning.

Äfven är jag af annan åsigt än Utskottet i fråga om användningen af de för Riksbanken reserverade medlen. Som Herrarne finna af betänkandet, har Utskottet i detta hänseende föreslagit alldeles densamma som vid sistlidne riksdag, eller att dessa medel skulle begagnas till inköp af goda utländska statspapper, hvilka vid behof kunde användas för att stärka Riksbankens metalliska kassa. Jag för min del ville att i stället för orden *utländska statspapper* skulle hafva inlagits orden *goda statspapper i utländskt mynt*, på det att fullmäktige derigenom äfven skulle ega rättighet att, om gynsamma förhållanden derför yppade sig, inköpa sådana svenska statspapper, helst Riksgäldskontorets obligationer, som äro ställda i utländskt myntslag. Härigenom skulle man bereda banken den fördelen att på sina disponibla tillgångar erhålla högre ränta. Kursen å svenska statsobligationer är nemligen högre än å utländska statspapper, hvilka i allmänhet endast gifva tre procent ränta, hvadan inköp uteslutande af utländska statspapper kan medföra förlust för banken, heist våra egna statsobligationer äro lika lätt säljbara som de utländska. Men icke heller denna min åsigt vann något understöd inom Utskottet. Jag vågade derföre icke påyrka en redaktionsförändring i detta syfte, och dristar mig icke heller nu att göra det, eftersom jag ännu icke under diskussionen hört någon talare biträda denna min åsigt. Under förhoppning att jag under diskussionens fortgång skall vinna understöd för min nu uttalade mening, inskränker jag mig för närvarande till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Jag har yttrat detta endast för att inlägga min protest mot en sådan tolkning af Utskottets hemställan, att en framtida jemn fördelning af bankovinsten städse skall anses böra ega rum.

Herr Nils Pettersson: Jag hade verkligen trott, att penninge-

ställningen i landet vore så mycket känd, att man vid behandlingen af föreliggande fråga icke skulle anse det behöfligt att göra den till föremål för så mycket ventilerande, som nu förekommit. Jag hade jemväl trott att man skulle slippa från statsrådsbanken höra uttals sådana finansplaner, som de af Herr Finansministern nu framlagda.

Då jag föreställer mig att svenska folkets importrörelse bedrives i sådan skala, att den fordrar en verkligt stark riksbank, hvars metalliska valuta vore så stor, att derigenom kunde förebyggas så starka kriser, som de hvilka nu inträffat i följd deraf att metalliska valutan så häftigt strömmade ut ur landet, så hade jag också verkligen trott att diskussionen bort röra sig derom, huruvida icke åt Riksbanken borde anvisas hela bankovinsten, i all synnerhet som man vet de stora belopp, hvartill handelsbalansen uppgått. Jag anser för min del att det icke vore för mycket begärtdt, att den metalliska valutan blefve närmelsevis förstärkt till 100,000,000 kronor i stället för att nu utgöra högst en tredjedel af detta belopp.

Då emellertid Utskottets förslag icke går i den rigtningen, och icke heller några talare uppträd för att förfäktat den åsigten, så vill jag inskränka mig till att, i likhet med en föregående talare, uttala den åsigten, att man icke bör bestämma såsom regel att endast anvisa hälften af bankovinsten till Riksbankens disposition, utan för hvarje år pröfva, huru mycket deraf bör för banken reserveras.

För närvarande yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Lyttkens: Då ingen talare förut yrkat afslag å den nu föredragna punkten, hade det kanske varit onödigt att ånyo upptaga Kammarens tid. Jag vill dock yttra några ord med anledning deraf, att tvenne talare påstått att det skulle varit bättre, om man, i stället för det ändamål Utskottets förslag innebär, föreslagit de för banken reserverade medlens användande till anskaffande af goda statspapper i utländskt mynt, hvarigenom fullmäktige äfven skulle kunna inköpa svenska statspapper. Jag ber dervid få hänvisa dessa talare till 13 § i nu gällande reglemente för Riksbankens förvaltning, der det heter: »fullmäktige bemyndigas likaledes att in- eller utrikes köpa eller sälja in- eller utländska obligationer och statspapper». Fullmäktige äro således oförhindrade att använda om händer hafvande medel till inköp af svenska statspapper. Att Utskottet emellertid icke nu föreslagit att medlen skulle användas till inköp af sådana papper, härleder sig deraf, att under dåliga tider de utländska statspapperen, synnerligen engelska consols, visat sig vara mer användbara än de svenska, ity att de förra äro lättare att realisera än de senare. Och detta är anledningen, hvarför Utskottets förslag blifvit sådant det nu föreligger, och den af Utskottet använda formen är dessutom ordagrant lika med föregående Riksdags beslut i frågan.

Emot Herr Stråle, som ansåg att ändringar i nu gällande instruktion för Banko-Utskottet borde göras i sådant syfte, att betänkanudet om bankovinstens användande icke skulle inkomma så tidigt, som nu

Om banko-
vinstens an-
vändning.
(Forts.)

skett, utan Utskottet skulle vänta dermed, tills samtliga hufvudtitlarne blifvit genomgångna, vill jag med åberopande af föreskriften uti 9 § af nu gällande instruktion för Utskottet erinra, att frågan om ändring af denna instruktion icke hör till den nu föreliggande frågan. Vill Herr Stråle emellertid nödvändigt hafva instruktionen ändrad, så får han väcka fråga derom, då Utskottet framkommer med sitt förslag till instruktion för nästpåföljande Riksdags Banko-Utskott. Det nuvarande Banko-Utskottet deremot kan dock icke annat än rätta sig efter den nu gällande instruktionen.

Herr Abr. Rundbäck: Då jag förenar mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets nu föreliggande hemställan, sker detta icke med hänsyn till närvarande kritiska tider och icke heller med hänsyn till den omständigheten, att det af Utskottet föreslagna beloppet, som skulle till statsverket öfverlemnas, i så obetydlig grad skiljer sig från den af regeringen i sådant afseende äskade summan, utan derföre, att, sedan vi i många Herrans år grälat om, huru stor del af bankovinsten skulle tillfalla statsverket och huru stor del skulle åt banken reserveras, och vi ändtligen år 1875 kommo derhän att besluta, det de skulle taga hälften hvar, denna grundsats sedermera alltigenom vunnit tillämpning; och jag förstår icke, hvarföre man nu åter vill uppväcka en tviste fråga, som redan erhållit sin lösning.

Hvad för öfrigt ett par talare här bakom mig yttrat derom, att man under svårare tider skulle för banken reservera hela vinsten, men under goda tider möjligen anslå en större andel af bankovinsten för statsverkets behof, synes mig detta strida mot sundt förnuft, ty det är ju tydligt, att, då det är brist i statskassan och man för statsutgifternas bestridande kanske icke har annan utväg än att öka bevilningen, ingenting ligger närmare till hands än att för statsverkets behof tillgodogöra sig bankens besparingar, men att det deremot under goda tider möjligen kan vara skäl att inbespara hela vinsten; åtminstone hyser jag för min del denna åsigt.

För öfrigt får jag säga, att det förvånar mig, att regeringen nu två år å rad velat bråka med Riksdagen om den grundsats i afseende på den i fråga varande fördelningen, som redan under tre på hvarandra följande riksdagar gjort sig gällande; och att regeringen i år begär en större andel af bankovinsten förefaller mig desto mera underligt, som regeringen i år funnit nödigt att använda alla föregående årens besparingar, uppgående till 6 å 7 millioner. Det tyckes mig under sådana förhållanden icke vara skäl att använda mera af den besparing som ligger i bankovinsten, än som förut till statsverket utgått, och för min del yrkar jag sålunda bifall till Banko-Utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, bifölls Utskottets hemställan.

Hvad Utskottet föreslagit i 2:dra punkten, blef jemväl bifallet.

§ 7.

Föredrogs Banko-Utskottets memorial N:o 4, angående afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar.

Om afskrifning af vissa Riksbankens fordringar.

Utskottet hade tillstyrkt:

att följande fordringar å tillhopa 10,841 kronor 54 öre måtte få ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper afskrifvas, nemligen:

Lånets förfallotid.	Lånets nummer.	Låntagarens namn.	Beloppet hvarför lagsökning egt rum.	Till afskrifning föreslagen återstod.	
			Kronor.	Kronor.	öre.
		<i>1) för veclar:</i>			
1866	563	J. O. Wengström, acceptant, och			
		C. A. Ekström, trassent	1,500	697	43
"	679	Samma personer	1,800	849	45
		<i>2) för lån mot hypotek af löpande förskrifning:</i>			
1850	95	J. H. Werling och A. Larsson...	2,250	467	81
1851	314	Samma personer	3,000	837	77
1864	950	W. Björling & komp. och C. Björling	1,500	950	—
"	1,001	D:o d:o	1,500	948	88
1866	613	F. O. Sturnegk och G. A. Sturnegk	2,000	1,033	42
		<i>3) för lån mot omsättningsrätt:</i>			
1850	3,839	Skommar Erik Ersson	180	64	74
1855	9,333	Johannes Svensson	450	450	—
1857	3,911	M. N. Törnqvist	600	469	01
1864	143	Andreas Pettersson	600	600	—
1867	565	N. P. Jonsson	2,000	1,339	43
1869	11,862	J. Jansson	180	119	32
"	12,796	A. Svensson	400	226	10
"	4,428	O. Jonsson	800	280	86
1870	8,688	L. Andersson	240	198	01
1871	7,988	S. A. Brunau	2,400	929	31
1875	4,773	Anna C. Högman	320	320	—
"	314	Catharina Ersdotter	60	60	—
		Summa kronor		10,841	54

Om afskrifning af vissa Riksbankens fordringar.
(Forts.)

Efter uppläsning häraf anförde

Herr Carl Anders Larsson: Mot förevarande betänkande har jag en liten anmärkning att framställa. I betänkandet uppräknas en massa namn å personer, som häfta i skuld till Riksbanken, och för hvilka bankens fordringar begäres afskrifning. Eftersom framställningen från Utskottet skett i sådan form, föreställer jag mig att det är meningen, att Kammaren äfven skall granska det berättigade i denna begäran för hvarje särskild fordran. Vid sådan förhållande är det dock omöjligt för Kammarens ledamöter att utan närmare uppgift om de uppräknade personernas hemvist veta, hvem t. ex. "Johannes Svensson" är. Jag skulle icke hafva framkommit med denna anmärkning, om jag icke erinrat mig, hurusom vid den Hammarsköldska katastrofens inträffande sådana personer fingo sina i Riksbanken upptagna lån afskrifna, från hvilka sedermera enskilda borgenärer kunde på sina fordringar uttaga ända till 5 å 6,000 kronor. Hade man vetat, hvar dessa personer bott, hade kanske någon af Kammarens ledamöter, som känt deras affärsställning, kunnat derom meddela upplysningar, men med utskottsbetänkandets nuvarande oformliga uppställning är detta icke möjligt. Jag skulle således önska, att, förrän dylik afskrifning eger rum, man åtminstone finge veta, hvar de ifrågavarande personerna hafva sina hemvist; och har emellertid nu endast velat till den kraft och verkan, det hafva kan, hafva yttrat detta till protokollet.

Herr Carl Aron Jönsson: Jag är för min del af samma tanke som den föregående talaren och hade derföre och tänkt af sådan anledning påyrka utlåtandets återremitterande till Utskottet, till stöd hvarför jag tänkte åberopa några omständigheter uti Utskottets nästföljande memorial N:o 5, angående afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räknenskaper af åtskilliga fordringar, i hvilket memorial jag funnit upptagna namn å personer, som vid en närmare undersökning möjligen kunde befinnas hafva tillgångar till gäldande af sina skulder. Jag skulle dock icke hafva vågat göra något yrkande i detta afseende, om jag ej först vid denna punkt framkommit med ett sådant. Jag hemställer derföre, huruvida icke Kammaren skulle vilja besluta en återremiss, med begäran att Utskottet måtte lemna upplysningar icke allenast angående låntagarnes namn, utan ock om deras hemvist och postadress, så att det måtte blifva tydligt och klart, hvem som åsyftas, för den händelse någon af Kammarens ledamöter om hans affärsställning kunde meddela någon upplysning. Skall man deremot bibehålla den nuvarande uppställningen, är det så godt att endast upptaga slutsumman, ty nu kan man svårligen af de uppräknade namnen erhålla kunskap om hvem som verkligen åsyftas.

På grund af hvad jag nu nämnt, anhåller jag om återremiss af det föredragna memorialet.

Herr Lyttkens: Banko-Utskottet har i fråga om dessa afskrifningar nästan helt och hållet grundat sina undersökningar på de upp-

Om afskrifning af vissa Riksbankens fördringar.
(Forts.)

gifter, som inkommit från ombudsmannen, och hvilka varit försedda med intyg från landshöfdingeembetena, kronofogdarne, länsmännen och dylika, och efter grauskning och pröfning af dessa intyg har Utskottet uttalat sin åsigt. Det kan väl hända att en eller annan gäldenär finnes, som kunnat undgå att till länsmanen uppgifva tillgångar, om hvilka en enskild riksdagsman kunde hafva kännedom, och att denne, i händelse gäldenärens adress funnes utsatt i ett memorial sådant som detta, kunde om dessa tillgångar lemna Riksdagen upplysning. Jag vill då blott nämna, att Utskottet härvid följt alla föregående Banko-Utskotts sätt att uppställa frågan, och då det hittills använda sättet icke mött något klander, har Utskottet nu icke använt någon annan form för uppställningen. Jag inser väl, att det nu är omöjligt att veta, om den i memorialet med namnet Svensson angifna person är från den ena delen af riket eller den andra, och jag vill icke heller motsätta mig dem, som yrkat återremiss i syfte att få gäldenärernes adress tydligt utsatt. Då Utskottet har god tid att utreda dessa förhållanden, instämmer jag således med dem, som yrkat återremiss, och jag har blott anfört detta för att få fästa uppmärksamheten derpå, att den uppställning, som hittills varit vanlig, äfven nu blifvit följd.

Herr Lasse Jönsson: Äfven jag anser en återremiss nödvändig. Något bör göras från Riksdagens sida, ty dessa eftergifter blifva är ifrån år större, och att låta det gå utan att inom Riksdagen ens tala derom, anser jag vara ganska vådligt, då siffrorna oupphörligen ökas. År 1874 utgjorde den summa som afskrefs 11,038 kronor; år 1875, 12,038 kronor; 1876, 21,631 kronor; 1877, 25,657 kronor, och nu har den summan, som är föreslagen att afskrifvas, stigit till 36,812 eller en summa, afskrifven på fem år, af sammanlagt 107,177 kronor. Om något kunde göras för att minska dessa siffror, bör Riksdagen göra hvad den kan för att i någon mån bidraga dertill, och jag yrkar därför återremiss i det af föregående talare angifna syfte.

Herr Danielsson: Jag skall icke motsätta mig en återremiss, men jag tror, att resultatet deraf blifver samma hemställan som den nu gjorda. Flere af de personer, hvarom här är fråga, äro döda eller i Amerika eller hafva flyttat åt något annat obekant håll och finnas ej i den ort, der de varit skrifna. Af de handlingar, ombudsmannen meddelade Utskottet, och af de yttranden, som inom detsamma uttalades, fattade jag det så, som om ingen af de personer, här äro i fråga, hade några tillgångar. Jag ville nämna detta, och jag tror, att en återremiss icke tjenar till något, utan blott, för det nya memorial Utskottet måste afgifva, föranleder nya tryckningskostnader och onödigtvis upptager Kammarens tid. Jag anser äfven, att, om Kammaren ger sitt bifall till förslaget i år, Utskottet sedermera af hvad som nu förekommit skall få anledning till att nästa år införa den rättelse, som här påyrkats, men jag tror icke, att man nu kan vinna något genom en återremiss.

Herr Ola Månsson: Det förvånar mig icke att Kammaren kan

Om afskrifning af vissa Riksbankens fordringar.
(Forts.)

hysa betänkligheter vid att bifalla ett betänkande så knapphändigt som detta. På detta vis har det visserligen i flera år fortgått, att afskrifningar skett utan att anmärkning gjorts deremot, oaktadt man inom Kamrarne ej vetat hvarifrån de personer, för hvilka bankens fordran afskrifvits, varit. Men då nu en så stor afskrifning är i fråga, särskildt för afdelningskontoret i Göteborg, och då det är en möjlighet, att angående en eller annan fordran kunde i Kamrarne lemnas någon upplysning, om man blott kände personens hemvist, och jag för min del icke kan finna, att Utskottet bör vara generadt af en återremiss, så får jag yrka att betänkandet måtte remitteras tillbaka till Utskottet.

Herr Carl Anders Larsson: Som Herrarne torde erinra sig yrkade jag, då jag första gången uppträdde i denna fråga, icke återremiss, utan uttalade blott den önskan, att Banko-Utskottet skulle fästa sin uppmärksamhet på det af mig anmärkta förhållande. Jag yrkade icke heller någon ändring i memorialet, utan tänkte, lika med Herr Danielsson, att man för närvarande finge låta vid hvad nu blifvit gjort bero; men efter de upplysningar han lemnat, är jag mera böjd för återremiss, just därför att, såsom han påstått, en del af låntagarne rest åt Amerika, i fråga om hvilka tillgångar undersökningen väl icke behöfver medtaga lång tid, och en annan del affidit, i afseende på hvilka man deremot må hända kunde få reda på, huruvida de affidit utfattiga. Och då man dessutom känner till, huru dylika undersökningar i orterna pläga försiggå, huru ofta, der ömmande omständigheter äro för handen, fattigdomsbevis utfärdas, oaktadt må hända tillgångar till utmätning äro till finnandes, kan man ej annat än finna önskvärdheten af att erhålla en ny förteckning på dessa låntagare, så upprättad, att en kontroll öfver deras tillgångar i någon mån blifver möjlig. Sådan den nu är upprättad, med endast tomma namn, kan man ej begära, att man skall känna till, huruvida tillgångar hos dessa låntagare finnas eller icke.

På dessa skäl förenar jag mig i yrkandet om återremiss. Må hända faller frågan i allt fall genom Första Kammarens veto, men man har dock med en återremiss vunnit ett stöd för att man framdeles kan erhålla denna förteckning fullständigare än nu.

Öfverläggningen förklarades slutad; hvarefter Kammaren beslöt återförvisa ärendet till Utskottet.

§ 8.

Föredrogs Banko-Utskottets memorial N:o 5, angående afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar.

Utskottet hade hemställt:

att åtskilliga fordringsbelopp, utgörande tillhoppa 25,970 kronor 48 öre, måtte få ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper afskrifvas;

varande denna hemställan åtföljd af en specifikation af fordringsbelopp, uppstald i likhet med den i nästföregående § intagna förteckning öfver fordringar, tillhörande Riksbankens hufvudkontor, och hvilkas afskrifning Utskottet likaledes föreslagit.

Om afskrifning af vissa Riksbankens fordringar.
(Forts.)

Herr C. I. Bengtsson anförde: Ännu mera här, än vid Banko-Utskottets föregående betänkande, torde skäl för en återremiss till Utskottet förefinnas, och sannerligen skulle icke så litet vara vunnet, om man genom en mera detaljerad framställning från Utskottet i afseende på namnen å låntagarne och deras bostäder med mera kunde erhålla upplysning, huruvida vederbörande tjenstemän fullgjort de undersökningar, som för uttrönande af låntagarnes ekonomiska ställning varit erforderliga, samt om icke det oaktadt någon tillgång hos de betalningsskyldige, om afskrifning af hvilkas skulder nu är fråga, kan förefinnas.

Jag yrkar således betänkandets återförvisande till Utskottet.

Herr Carl Aron Jönsson: Det var egentligen på grund af de i detta betänkande förekommande namnen på låntagare hos Riksbankens afdelningskontor i Göteborg, som jag yrkade återförvisning af det förra betänkandet, och jag hoppas fördens skull, att Kammaren på enahanda skäl, som under den föregående diskussionen anfördes, återförvisar jemväl detta betänkande till Utskottet.

Vidare yttrades ej. Memorialet blef återförvisadt till Utskottet.

§ 9.

Föredrogos och biföllos Banko-Utskottets memorial:
N:o 6, i fråga om eftergift å en Riksbankens fordran; och
N:o 7, i fråga om eftergift å en Riksbankens fordran.

§ 10.

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 6, i anledning af väckta motioner om ändring i Byggningabalken, kap. 26 § 4.

De motioner, hvaröfver Utskottet i förevarande utlåtande yttrat sig, voro afgifna dels inom Första Kammaren af Herr *Christoffer Olsson* (N:o 28) och dels inom Andra Kammaren af Herrar *Magnus Andersson* (N:o 20), *L. J. Larsson* (N:o 29), *Ivar Månsson* m. fl. (N:o 68) samt *P. E. Andersson* (N:o 130); och hade Utskottet i anledning af dessa motioner på anförda skäl hemställt:

att Riksdagen måtte för sin del besluta följande förordning angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse:

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningabalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka in-

Angående skyldigheten att bygga tingshus och häradsfängelse.

Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)

om tingslaget erlægga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad.

Enligt anteckning å utlåtandet, hade reservationer mot detsamma blifvit inom Utskottet anmälda af Herrar *von Gegerfelt*, Grefve *Mörner*, *Ribbing*, *Asplund* och *Sundell*.

Efter uppläsning af Utskottets hemställan, yttrade

Herr Adlercreutz: Den föreliggande frågan är ingalunda så enkel, som den vid första påseendet synes vara. Man säger, att vid sidan af den jordbrukande befolkningen å landet uppstått andra samhällsklasser, hvilka äro i behof af en ordnad rättskipning lika väl som jordbrukaren, och att det fördenskull är orättvist, att kostnaden för uppförande och underhåll af tingshus och häradsfängelse skulle hvila uteslutande på jorden. Men, mine Herrar, orättvisan tror jag dock icke dermed vara konstaterad. Om en fader till sina barn öfverlåter sina tillgångar och dervid bestämmer, att det äldsta barnet skall öfvertaga alla hans skulder, så har han visserligen icke ställt barnen i lika ställning; man kan påstå, att anordningen ur likställighetens synpunkt är oformlig; men jag är viss på, att en hvar af Eder, mine Herrar, af det nu anförda icke skall våga sluta, att han förfarit orättvist mot det äldsta barnet. Man måste dessförinnan veta, huru stora tillgångar han gifvit detta barn, ty möjligt är, att sedan skulderna afdragits från tillgångarne, det på dess lott återstår lika mycket, kanske mera än hvartera af de öfriga barnen erhållit. Så är äfven förhållandet här. Den beskattning, hvarom här är fråga, är också ur likställighetens synpunkt oformlig; men jag måste veta något mera för att kunna påstå, att den är orättvis; och såsom jag fattar saken, erfordras två förutsättningar för att man med säkerhet skall kunna påstå något dylikt. Den första förutsättningen är den, att jordegaren eller jordbrukaren icke har någon tillgång eller inkomst, för hvilken han icke skattar, och den andra att han skattar i en riktig proportion. Finnas dessa förutsättningar, då måste jag erkänna, att denna beskattning, sådan den nu är bestämd, är orättvis, och jag skall vara den förste att medgifva ändring deri.

Hvad angår den första förutsättningen, eller den huruvida jordegaren eller jordbrukaren har tillgångar eller inkomster för hvilka han icke skattar, så veta vi alla att han i afseende på beskattningen så väl till staten som till kommunen är befriad från alla utskylder för det rörliga kapital, som han vid jordbruksrörelsen använder, såsom till utsäde, kreatur, redskap, maskinerier o. s. v. Efter en ganska låg uppskattning kan säkerligen detta kapital för hela riket beräknas till en half milliard kronor, hvilken summa efter fem procent gifver en årlig inkomst af 25 millioner kronor. Enahanda är förhållandet med det arbete som vid jordbruksrörelsen användes, ett arbete som allt mer och mer förstärkes af ökade insigter och derigenom bereder dess idkare större inkomster.

Åt en af de motioner, som i detta ämne äro väckta och hvilken finnes undertecknad af tolf riksdagsmän, de flesta från samma provins

som jag tillhör, må jag göra den rättvisa, att i dess motiv finnes uttalad den åsigt, att för den ifrågavarande beskattningen böra alla tingslagets invånare i mån af tillgångar lika betungas.

När nu, såsom jag nyss nämnde, en stor del af tillgångarne icke tagas i betraktande vid den kommunala beskattningen, så måste man finna, att den premiss, från hvilken motionärerna utgå, icke leder till den konklusion, som i motionen likasom i betänkandet förekommer. Jag förundrar mig något öfver denna inkonsekvens, helst jag redan vid förra riksdagen, då denna fråga förelåg till behandling, tog mig friheten fästa uppmärksamheten på förhållandet, och jag finner att i en annan fråga af formel natur motionärerne begagnat sig af en erinring som jag då jemväl gjorde. Träder man emellertid fram för att föra rättvisans talan, så måste man tillse, att rättvisans fordringar i alla delar tillgodoses. Detta om den ena förutsättningen.

Den andra förutsättningen, som går ut på att jorden skall beskattas i rätt proportion, synes mig äfven här saknas. Det behöfs icke något djupt och långt begrundande för att komma till den öfvertygelse, att den, som har en årlig inkomst af t. ex. 2,000 kronor såsom arrendevärde af sin jord, äfven har en helt annan och starkare ekonomisk ställning än den som i årslön eller af arbete erhåller samma årliga inkomst af 2,000 kronor. Utan att upptaga någon annan jemförelsepunkt, vill jag endast fästa mig vid en enda sådan, emedan den ofta varit på tal i denna Kammare. Jag syftar härmed på det förhållande, att den som icke har en samlad förmögenhet måste under den goda tiden spara för den onda. Med en årlig inkomst af 2,000 kronor måste arbetaren således för framtiden, då han blir gammal och sjuklig, för sig och sin familj afsätta ett icke så obetydligt belopp och han disponerar således icke lika fritt sina 2,000 kronor som jordägaren, hvilken hvarje år kan från sin utarrenderade egendom med säkerhet påräkna nämnda belopp och dervid snarare vänta sig en högre än en lägre arrendesumma under årens lopp. Särskildt böra ock tagas i betraktande de föremål, för hvilka beskattningen sker. När dessa, såsom här är fallet, afses ega bestånd för en längre framtid, är det endast fastighetsegaren som vet att han verkligen får tillgodonjuta fördelarne deraf, under det att arbetaren eller löntagaren icke kan i samma mån tillgodogöra sig de utgifter de för samma ändamål underkastat sig. En egendom på landet är nemligen, sedan tingshus och häradsfängelse blifvit uppförda, så mycket mer värd, som den summa som utgifvits för dessa byggnader; och för fastighetsegare kommer vid försäljning af egendomen eller arfsöfverlåtelse till dennes barn detta egendomens ökade värde till godo, under det att en löntagare, som lemnar sin tjänst, eller en arbetare, som flyttar från orten eller dör, icke lemnar ett spår kvar till sina efterkommande af den beskattning de för samma ändamål fått erlægga. Förhållandet är också, såsom en hvar som vänder blicken utåt kan inhemta, att snart sagdt i hvarje främmande land den jordegande befolkningen i större proportion än den icke jordegande deltagar i utgörandet af skatterna, särdeles de kommunala. I Norge och Danmark är, såsom möjligen bekant, så anordnad, att en del af kom-

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)*

Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
häradshäradshus.
(Forts.)

munala beskattningen hvilat uteslutande på jorden, en annan del på förmögenheten — hvarti således jorden äfven har sin del — och slutligen en tredje del på inkomsten och dervid jemväl på inkomsten af jorden. I nämnda länder drabbas jorden alltså på trefaldigt sätt af den kommunala beskattningen. Äfven i Sverige tog jorden en vida större andel i kommunala beskattningen än annan egendom och inkomst ända till år 1862, då nya kommunallagarna med deras enligt mitt förmenande långt ifrån rättvisa beskattningsgrunder infördes. Så snart emellertid en rättvis kommunalbeskattningsgrund blir gällande och i sammanhang dermed, är jag genast villig att låta så väl det nu ifrågasvarande som andra möjliga besvär från att hvilat på jorden öfvergå på den allmänna beskattningen, vare sig denna afser staten eller kommunen. I detta fall kan man icke gerua beskylla mig för att här framkomma med de obotfärdiges förhinder, eftersom jag själf väckt förslag om reglering af den direkta beskattningen både till staten och kommunen. Mina motioner härom ligga för närvarande hos det Särskilda Utskottet, och huruvida de derifrån få se dagens ljus är mycket tvifvelaktigt; men felet ligger då åtminstone icke hos mig.

Söker jag nu att utleta syftemålet med en mängd vid denna riksdag inom denna Kammare väckta motioner, undertecknade af en, af två, af tolf, ja till och med af 102 ledamöter, så förefaller det som om detta mål vore att få jorden befriad från alla de skatter och besvär, som uteslutande hvilat på henne, att jorden icke skall i större proportion än något annat skatteföremål deltaga i beskattningen, att jorden ensam skall vara befriad från beskattning för en del tillgångar och inkomster, och denna del rätt betydande, men att under allt detta jorden skall få bibehålla sina företrädesrättigheter, så att t. ex. en egare af ett hemman, uppskattadt till 1,000 kronor, och med en efter 5 proc. beräknad årlig afkastning af 50 kronor, i afseende på valrätt och valbarhet till Andra Kammaren fortfarande skall vara likställd med en icke-jordbrukare, som har sexton gånger större inkomst, eller 800 kronor. Det tyckes då vara en sanning hvad som yttras i en af de etthundratvå motioner, nemligen att jorden icke vidare skall vara den närande moderen. Nej, syftet tyckes vara, att jorden i stället skall näras och bäras af de andra samhällsklasserna, äfven de nedanför stående. Jorden skall hafva en privilegierad undantagsställning i afseende å skyldigheter, jorden skall hafva en privilegierad undantagsställning i afseende å rättigheter; ja, den skall förvandlas till en privilegierad nådeanstalt från att hafva varit den närande moder, till hvilken man af gammalt här i landet med aktning skådat upp.

Jag yrkar afslag på Utskottets hemställan.

Herr Carl Anders Larsson: Det är icke utan förvåning, som jag hört den ärade talaren på malmöbanken påstå, att orättvisan af det lagstadgande, som nu gäller beträffande byggnad och underhåll af tingshus och häradshäradshus, ej är konstaterad. Jag har dock forskat i Riksdagens häfder under de sista årtiondena och icke kunnat

finna en enda riksdag, der icke detta orättvisa lagstadgande i högsta grad varit föremål åtminstone för den jordbrukande klassens klagomål. Och vore icke orättvisan konstaterad, så skulle helt säkert frågan icke heller kommit tillbaka riksdag efter riksdag. Läser man blott motiveringen till det nu i fråga varande lagförslaget, så skall man deri finna hufvudgrunderna för denna orättvisa klart angifna.

Jag föreställer mig att sådana förhållanden kunna uppstå för en privilegierad jordegare, att han lika väl som hvarje annan af landets öfriga inbyggare kan behöfva anlita lagens skydd. Kan det väl då vara rättvist att ett tingshus, der ju rättvisan skall skipas för *alla*, så väl rika som fattiga, skall byggas och underhållas endast af de lägre samhällsklasserna, hvilket den ärade talaren påstod, men millionären deremot icke betala ett öre dertill. Visserligen vet jag, hvad särskildt frälsemännen beträffar, att dessa hafva privilegium på att få vissa af sina rättegångsmål handlagda af Hofrätten. Men detta privilegium kan ingalunda tillämpas i hvarje fall. Behöfver t. ex. ej millionären eller adelsmannen lika väl som den fattigaste medborgare ett fängelse för banditen, som kanske hotar att taga lifvet af honom; och kan det kallas rättvisa, att bonden ensam skall bekosta detta fängelse, som är afsedt att skydda icke endast honom, utan äfven millionären mot en sådan missgerningsman! Huru kan en så klok och högt uppsatt man, som en f. d. justitiestatsminister, då vilja säga att detta icke är orättvisa, utan tvärtom alldeles som det skall vara. Vore det som han säger, då har jag för min del icke något begrepp om hvad som är orättvisa; ty för mig synes det af motionärerne öfverklagade förhållandet högst orättvist, och jag tror ej att jag någonsin kan komma från den åsigten. Samme talare blandade in i sitt anförande åtskilligt om de 102 motionärerne och ville bevisa, att jordbruket åtnjuter 25 millioners årlig inkomst (räntan på $\frac{1}{2}$ milliard), utan att härför skatta till staten. Dylika kalkyler äro emellertid ej svåra att uppgöra. Herrarne veta nog af gammalt, att till och med jag har ganska lätt för att med siffror bevisa en sak; men det skulle särdeles intressera mig, om den ärade talaren ville närmare redogöra för sin beräkning. Jag tror ej att han i detta fall förmår leda sitt påstående i bevis.

Talaren på skånebänken sade äfven, att endast fastighetsegarne hafva fördel af att bygga hus för sådana ändamål som de nu ifrågasvarande och lägga ner kapital deri. Kan väl den satsen försvaras? Männe icke jemväl andra medborgare njuta samma skydd till lif och egendom samt följaktligen hafva samma intresse som fastighetsegarne, att tingshus och häradsfängelser finnas? Jag vågar påstå, att så är förhållandet.

Vidare yttrade talaren, att han ej kunde beskyllas för att hafva de obotfärdiges förhinder, ty han hade sjelf väckt motion om lika beskattning. Detta är nog bra i och för sig, men ingen bland de 102 motionärer åtminstone, på hvilka han syftade, tror att detta förslag är föranlett af omtanke att få frälsejorden och säterierna likställda i beskattning med skattejorden. Afsigten med berörda motion torde vara en helt annan. Motionären har här visat sig stå långt före sin

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)*

en bevillningsafgift af 3 öre för 100 kronors värde å jordbruksfastighet icke utgör en skatt, som står i paritet med den skatt, som erlägges af andra samhällsmedlemmar, hvilka icke ega jordbruksfastighet, för den inkomst, de njuta af kapital och arbete. Denna 3-öreskatt är otvifvelaktigt för låg. Söker man efter anledningen, hvarföre den blifvit satt så lågt, befinnes denna ligga deri, att man vid afgiftens bestämmande tagit hänsyn till föreställningssättet att jorden i allmänhet är intecknad. Till följd af de inteckningar, hvilka gravera jorden, hafva egarne icke så stor inkomst af dess brukning, att inkomstbeloppet kan beräknas så högt som till 5 proc. af jordens värde, i fall densamma vore ointecknad. Detta är ett skäl. Det andra skälet är att jorden är belastad med grundskatter.

Men icke nog dermed, att denna beskattning befriar den, hvilken är nog lycklig att hafva jordegendom som icke är besvärad med inteckning, från att betala skatt i förhållande till den inkomst han uppbär af jordegendomen; den befriar dessutom alla, som idka näring på denna jord, sålunda jordbrukare och de, som hafva sin inkomst från jordbruket; alla dessa äro fria från sådan skatt. Då en arbetare, en fabrikant får erlägga skatt för den inkomst han har af sitt arbete, jemte skatt för sin fastighet, så är jordbrukaren, såsom sådan, arrendatoren, torparen, den som biträder vid jordbruket, oakadt han kan sitta i samma ställning, om icke bättre än arbetaren i annan näring eller fabriksidkaren, fri från hvarje slags skatt för sin inkomst. Detta är och förblifver en orättvisa — en orättvisa, som Herrarne icke i längden kunna underlåta att inse och medgifva. Frågan är utan tvifvel invecklad, den är ännu icke klargjord, men i den mån Herrarne hinna att sätta sig in i densamma, skola Herrarne icke kunna frångå det faktum, att, under det alla andra näringsidkare få betala skatt för sina inkomster, den deremot, hvilken idkar jordbruk såsom sådant, är befriad från skyldighet att utgöra någon skatt. Låtom oss endast kasta en blick på förhållandena, sådana de gestalta sig, så skola vi ganska lätt komma till visshet härom. I den förberedande skattejemkningskomiténs förslag är hela jordbruksfastighetsbevillningen upptagen till 534,000 kronor, hvaremot 567,000 kronor betalas af de samhällsmedlemmar, hvilka icke hafva högre inkomst än 1,800 kronor. Således — oakadt det stora värde vår jord eger — betalar den icke ens så hög skatt, som den jmförelsevis med jordegaren vanlottade samhällsklass den der har en så ringa inkomst som 1,800 kronor eller derunder. Jag är viss på, att det icke sitter någon jordegare i denna Kammare, som har så klen inkomst som 1,800 kronor; och, skulle det också finnas någon sådan, så vet han ändå icke huru det kännes att på en slik inkomst lefva i en stad, der ofta nog 4 till 5 personer nödgas tränga sig tillhoppa i ett rum och ändå hafva svårt att draga sig fram i anseende till de dryga hyrorerna och de på senare tider allt mer stegrade prisen på lifsmedel, enkannerligen landtmannaprodukter.

Till följd af detta förhållande blir hvarje förändring i de nu varande bördorna, som icke är åtföljd af ett beskattningssystem, det der på ett rättvist sätt tillgodoser alla billiga anspråk, hvarje sådan

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)*

Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)

förändring — jag lemnar derhän om icke många skäl tala för en förändring i förevarande fall — blir, säger jag, en orättvisa, emedan dessa bördor komma att allt för ojemnt trycka de öfriga samhällsklasserna. Att nu de samhällsmedlemmar, hvilka hafva en inkomst af allenast 1,800 kronor, skola betala mera i bevilning än hela svenska jordbruket, måste man finna vara en orättvisa. Men det är icke nog med att en sådan orättvisa ligger i grunden för skattens utgörande, den förhöjes genom det sätt, hvarpå egendom och inkomst uppskattas. Så som taxeringen försiggår förefinnes ingen garanti för en rättvis uppskattning af de särskilda samhällsmedlemmarnes inkomster; den beror helt och hållet på en slump. Resultaten äro märkvärdiga. I Jemtland är t. ex. hela jordbruksfastighetsbevilningen upptagen till 5 à 6,000 kronor, då deremot den samhällsklass, hvars medlemmars inkomst icke uppgår till mera än 1,800 kronor, blifvit skattad till 8,900 kronor. Med jordbruksfastigheterna i detta län äro dock ganska stora skogssträckor med ty åtföljande inkomster förenade.

Det nu varande beskattningssystemet vållar härjemte orättvisa *kommunerna emellan*. Den ena kommunen får betala en skatt, som är lägre än den borde vara, i samma mån som taxeringen i densamma är lägre än vederborde, under det att kommunen bredvid, der taxeringen satts högre, får betala kanske dubbelt så hög skatt derföre, att taxeringen der skett något så när rättvist. Jag har t. ex. hört omtalas, att då, till följd af jernvägsanläggningar, medel behöfts från kommunerna, man, för att minska tungan, satt ned taxeringen lägre än den eljest rätteligen bort vara. Till följd af det godtyckliga och okontrollerade sätt, hvarpå taxeringen och följaktligen äfven beskattningen eger rum, måste det således blifva en orättvisa att på alla skattskyldige öfverflytta nu i fråga varande onus. Den förste ärade talaren framhöll den fasta egendomens stora betydelse i de flesta länder; och det tror jag, att hvar och en, som skattar sig lycklig att hafva en fastighet, skall vitsorda. Eller hvarföre har t. ex. grundlagen uppställt såsom vilkor för valrätt till Andra Kammaren ett så ringa fastighetsvärde som 1,000 kronor? Jo, derföre att man ganska väl vet, att en person som är nog lycklig att kunna behålla en fastighet på 1,000 kronor, har en lika god ställning, som den hvilken eger 800 kronor inkomst. Ty hade han icke en så god ställning, nödgades han sälja fastigheten. Men oaktadt denna bättre ställning, hvari hvarje fastighetsegare sålunda sig befinner, vill man från dem till öfriga samhällsklasser öfverflytta alla onera, detta på en grund, som man behagat kalla rättvis, men som i sjelfva verket i tillämpningen visar sig i högsta mätto orättvis. Ty Herrarne må resonnera huru som helst — ingen klok köpare underlåter att vid egendomsköp taga i beräkning de onera som kunna hvila å jorden och att i förhållande dertill kapitalisera egendomsvärdet.

Jag instämmer med den förste talaren och yrkar afslag å Utskottets betänkande.

Herr *Hagerman* förenade sig med Herr *Rydin*.

Herr Stråle: Jag vill också så till vida instämma med den förste ärade talaren, att man icke får anse denna fråga så enkel, som den kan synas. Icke så, som om icke den föreslagna lagparagrafen i och för sig vore ganska enkel, men då man dermed, såsom den ärade talaren gjort, sammanknyter så stora och viktiga frågor — och jag erkänner, att man icke kan undgå att så göra — tager saken större dimensioner, än hvar till förslaget i och för sig gifver anledning.

Jag vill icke upptaga Herrarnes tid med att upprepa hvad som i frågan vid förra riksdagen yttrades för och emot i denna Kammare. Då jag äfven förutsätter, att Kammarens ledamöter läst motiveringen, som åtföljer förslaget, så vill jag endast erinra hurusom, allt sedan det nya representationsskicket införde, frågan allt jemt varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet med en temligen vexlande, ehuru naturligtvis så till vida lika utgång, att frågan ännu icke blifvit löst. Dervid har jag för min del fått den bestämda föreställningen, att frågan hörer till dem som förr eller senare *måste* lösas; och jag föreställer mig äfven, att den kan och bör lösas oberoende af de stora frågor, som i sammanhang dermed blifvit berörda. Min utgångspunkt för frågans bedömande är härmed angifven.

Om man nu öfvergår till sättet huru frågan skall lösas, så kan jag icke neka, att jag för min del fäst mig vid ordförandens i nästlidne Riksdags Lag-Utskott yttrande i denna Kammare, då han sade att han icke kunde bestrida, att den nuvarande fördelningen af i frågvarande börda vore orättvis.

Den förste ärade talaren gjorde i början af sitt anförande en jämförelse, som föreföll mig mycket patriarkalisk och ganska vacker, men hvilken jag för min del måste bestrida och under inga förhållanden kan godkänna. Han sade nemligen att, om en fader skulle öfverlåta sina tillgångar till sitt äldsta barn med vilkor att detta barn försörjde honom, häri icke skulle ligga någon orättvisa. För min del får jag bestrida att de, som äro skyldiga att bidraga i nu ifrågavarande hänseende, äro fadrens äldsta barn, äfven om man betraktar staten som en fader. Men om så är, har staten icke handlat såsom en fader för sina barn. Den ärade talaren behagade förglömma, att bland faderns barn funnos både adeln och presterskapet; och vid fördelningen af skyldigheten att försörja fadren undgingo dessa, som bäst hade tillfällen dertill, helt och hållet att lemna något bidrag till denna försörjning, åtminstone i många hänseenden. Jag skulle icke hafva framkommit med detta yttrande, om icke den ärade talaren sjelf gifvit anledning dertill. Men då man vill framdraga historiens exempel, måste man icke blott se saken från den ena sidan utan äfven från den andra. Det är kanske just förgångna tiders orättvisa, som nu kommer igen; och vill man kalla den nu föreslagna förändringen en orättvisa, så har den kanske sin grund just härutinnan.

Vidare är att märka, att det finnes många af denne faderns uppväxande nya barn, som i flera hänseenden icke lemna något bidrag till faderns försörjning. Jag t. ex. är sjelf fabriksidkare; men

Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
häradss-
fängelse.
(Forts.)*

såsom sådan deltagar jag icke i en mängd utskylder. En mängd tjänstemän, fabriksidkare och näringsidkare i alla riktningar hafva uppstått på landet. Dessa äro också fadrens barn; men jag kan icke finna annat, än att de i många afseenden äro undantagne från att bidraga till fadrens underhåll.

Den förste ärade talaren likasom den tredje talaren i ordningen åberopade i år likasom i fjol hufvudsakligen principiella skäl, hvarför de måste motsätta sig nu föreliggande förslag — samma principiella skäl som i dylika frågor som denna alltid pläga anföras: så länge kommunalutskylderna äro grundade på allmän bevilning, och denna bevilning är orättvist fördelad, ville de nemligen icke ingå på förslaget.

Nu vill jag så till vida gå så långt som desse ärade talare, att jag vill medgifva att den allmänna bevilningen bör förändras. Derom tror jag också att meningarne äro temligen ense, men icke i afseende på sättet för förändringen. Jag vill i detta afseende gå så långt, att jag medgifver att i vissa hänseenden kan deras resonnement i afseende på jordbruksfastigheternas nuvarande beskattning icke bestridas. En skillnad bör och måste göras mellan egaren af en jordbruksfastighet å ena samt egaren af ett kapital eller den som eger sin inkomst af kapital eller arbete och ännu mera den som lever af en pension, å andra sidan. Dessa måste naturligtvis i afseende på beskattningen och deltagande deri ställas i olika kategorier. Men jag vill å andra sidan säga, att de ärade talarne vände om frågan, då de sade: låtom oss först se till att bevillningsförordningen blir ändrad, så skola vi sedan ändra grunden för ifrågavarande utskylders erläggande.

Då till följd af det förtroende, hvarmed jag blifvit hedrad, jag fått den äran att deltaga i det Sammansatta Stats- och Lag-Utskott, som har att behandla Kongl. Maj:ts nådiga proposition om skjutsväsendets reglering, så är det icke underligt om jag funnit mig föranlåten att så godt som möjligt varit sätta mig in i frågan. Jag har till följd häraf äfven tagit kännedom om det anförande, som Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet haft till statsrådsprotokollet vid skjutsfrågans behandling hos Kongl. Majt. Dervid har jag funnit att Herr Statsrådet på ett ställe säger: "då detta länge eftersträfvade mål nu mera synes kunna uppnås utan särdeles förökade kostnader för staten och äfven utan att öfriga samhällsklasser öfver måttan betungas, när, såsom icke får betvivlas snarligen inträffa, jordens mera fullständiga befriande från den samma nu åliggande skjutskyldighet medverkat till frånträdande af allt anspråk på bibehållande af den särskildt gynnade ställning, uti hvilken jordbruket med afseende på bevillningsbidragen sig befinner" etc.

Då jag i denna Kongl. proposition ytterligare fann, att chefen för Civildepartementet, hela Regeringen och Kongl. Majt anse sig icke hafva rätt att betvivla att den särskildt gynnade ställning, uti hvilken jordbruket med afseende på bevillningsbidragen nu sig befinner, skall upphöra, så har jag icke längre kunnat vilja påstå att så icke skall ske.

Det vore visserligen ganska mycket mera att säga i denna fråga; men då det är troligt att Första Kammaren nu såsom vanligt afslår

Lag-Utskottets förslag och då föga förhoppning lärers finnas att de ärade talare, som i denna Kammare yrkat afslag å Utskottets framställning, skola beqväma sig till att ändra sin begäran i detta afseende, så anser jag det nu icke lämpligt att vidare upptaga Kammarens tid. Jag vill endast erinra att, så vidt jag har mig bekant, i alla Sveriges städer, i landsorten likasom i Stockholm, alla skattdragande deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af rådhus och fängelse. Men hvad som kan ske i städerna, det lärers väl utan svårighet kunna ske jemväl på landet.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Rundgren: Det lærers väl icke kunna förnekas, att de allmänna reflexioner angående den vid denna riksdag ifrågasatta genomgripande förändringen i hela vårt skatteväsen, hvilka af trenne talare blifvit framställda, hafva ett nära sammanhang med de nu behandlade motionerna. För egen del och då jag fullständigt delar de åsigt, som af desse talare blifvit yttrade, vill jag emellertid icke hålla mig till det allmänna i saken, utan öfvergå till den speciella fråga, som nu är under behandling.

Utskottet synes mig vid sitt resonnement hafva gått väl raskt till väga, då det gått att draga slutsatser af sina premisser. Det heter nemligen i Utskottets betänkande, att "på samma gång man under senaste tider allt mera erkänt, att hemmantalet icke vore någon lämplig grund i fråga om deltagande i kommunala besvär, hade man ock medgifvit rättvisan och billigheten deraf, att skyldigheten till deltagande i dylika besvär utsträcktes till alla skattdragande."

Man måste dock inse, att det är en betydlig skilnad mellan att erkänna, att hemmantalet icke är någon lämplig grund i fråga om deltagande i kommunala besvär, och att medgifva att det bör tillkomma *alla* skattdragande att deltaga i dessa bördor. Man kan nemligen erkänna det förra, under det att man deremot helt och hållet förnekar det senare. Huru och på hvad sätt är det nemligen som denna tunga skall träffa alla de skattdragande? Enligt Utskottets förslag skall den utgå efter den grund, som för utgörande af kommunala utskylder nu finnes stadgad.

Innan man öfvergår från nu gällande inskränkning, att gårdatalet skall vara det bestämmande, till den allmänna regeln, att de kommunala utskylderna skola utgöra grunden, bör man, enligt min tanke, först hafva afgjort, huruvida den grund, efter hvilken kommunalutskylderna nu utgå, verkligen är rättvis. Har man, så frågar jag verkligen, i kommunalförfattningarne träffat det rätta? Har man då i sann mening skipat rättvisa, när man låter kommunalbeskattningen i stället för gårdatalet blifva grunden för deltagande i tingshusbyggnad? eller har man icke fast helre befriat hemmansegarne från en börda, hvilken man i stället vill lägga på andra, och gör man icke detta efter en orättvis grund? Svaret är lätt funnet, eftersom det väl icke lærers kunna förnekas just af dem som tillhöra landskommunerna, att t. ex. i fråga om fattigvården och de flesta mera betungande

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härad-
fängelse.
(Forts.)*

kommunala utskylderna det är proportionsvis just de personer, som hafva bestämda inkomster och löner, hvilka af dem mest drabbas. Jag känner t. ex. socknar i Vermland, der under nödåren just till följd af denna grund för utdebiteringen af kommunalutskylderna presten och löntagarne i öfrigt voro till den grad betungade, att man knappast kan göra sig en föreställning derom. Jag anser därför att man, innan man gör någon ny öfverflyttning af skyldigheter på alla, noga bör tillse att den grund, hvarefter de i framtiden skola utgöras, är fullkomligt rättvis. Är således den nu varande bestämmelsen om tingshusbyggnad obillig, och detta vill jag ingalunda förneka, att nemligen motionärerne nu så till vida haft skäl för sin motion, som sjelfva fördelningsgrunden för deltagande i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse nu icke är rättvis, så må man sträfvat till att få en annan, men vakta sig att genom förändringen komma in på en ny väg af orättvisa.

Utskottet har äfven i ett annat hänseende vid bedömandet af frågan visat samma raskhet, då Utskottet förklarar att "någon giltig anledning, hvarför innehafvaren af preste- och klockarebol skulle i förevarande afseende åtnjuta en förmån, som icke tillkommer andra boställshafvare, kunde svårigen uppvisas." Man måste erkänna att det är ett besynnerligt sätt att argumentera, då man, utan bemödande att finna några skäl, helt enkelt förklarar att giltiga orsaker icke kunna uppvisas för det eller det förhållandet och endast af sådan anledning yrkar på detsammans upphäfvande. Något giltigt skäl för nu ifrågavarande undantagsförmån kan dock måhända framdragas, om man nemligen tager i betraktande en af orsakerna, hvarför från början sådan befrielse lemnades. Det är nemligen bekant, att församlingarne sjelfva bygga och underhålla de sju laga husen å preste-boställen, manbyggnaden deri inbegripen. Hvad innebär väl detta, om icke ett erkännande, att presternas löner äro så beräknade, att de, icke sjelfva anses böra bekosta sina bostäder med hvad dertill hörer, och att församlingarne därför velat åt sina själasörjare bereda den lättnad, som lagen nu stadgar. Är nu förhållandet sådant i afseende å byggande af prestgård, ligger det ju nära till hands att, då man bygger åt presten på hans eget boställe, man icke velat begära att han i andra hänseenden skall bygga åt församlingen eller deltaga i kostnaden för andra byggnader, som åligga församlingen. Dessa har utan tvifvel varit en af de väsentligaste orsakerna dertill, att innehafvarne af preste- och klockarebol varit befriade från deltagande i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse. Att detta förhållande äfven för framtiden mer än för andra boställsinnehafvare bör ega rum, har äfven ett skäl för sig deruti att presterskapets löner nu öfver hela riket i det hufvudsakligaste blifvit reglerade för en tid af 50 år och att de således icke i sina inkomster under denna tid kunna påräkna någon förbättring. De kunna därför göra anspråk på att under denna tid icke underkastas sådana besvär, hvarifrån de förut varit befriade, utan för så vidt de dertill lemna bifall. Utskottet hade därför bort säga, att presterskapets nu ifrågavarande frihet är preteståndets privilegium. Ur den synpunk-

ten anser jag att frågan om upphärfvande af detsamma bör hänskjutas till kyrkomötets afgörande, och jag vågar, mine Herrar! uttala ordet privilegium jemväl för andra samhällsklasser, oaktadt åsigterna här i Kammaren icke synas vilja erkänna andra privilegier än dem, att få de skatter, som förut hvilat på jorden, öfverflyttade på alla samhällsklasser.

Det är slutligen en tredje omständighet, som visar, att Utskottet väl raskt bedömt saken. Utskottet säger nemligen i sitt utlåtande:

“Den frihet i nämnda hänseende, som enligt särskilda privilegier egde rum för viss fast egendom, måste för öfrigt anses meddelad endast med afseende å de förhållanden, som förefunnos, då samma frihet beviljades, eller att byggnadsskyldigheten var ett jorden uteslutande åliggande besvär, hvadan tillämpningen af denna frihet borde förfalla, på samma gång nämnda skyldighet efter en helt och hållet ny grund gjordes för alla skattskyldige gemensam.“

Detta synes mig vara ett högst märkvärdigt resonnement. Ty jag kan icke finna något skäl, hvarföre en dylik frihet eller förmån skulle vara beroende af, huruvida grunden för ifrågavarande skyldigheters utgörande blefve förändrad eller, såsom nu blifvit föreslaget, hemmantalet utbytt emot den grund, som för kommunalutskylders bestridande finnes stadgad.

Om man verkligen erkänner att, enligt särskilda privilegier, viss fast egendom är befriad från nämnda skyldigheter, vore det i sanning egendomligt att antaga, det den genom dessa privilegier medgifna förmån skulle kunna helt och hållet lemnas å sido, endast derigenom att Riksdagen beslutade att samma skyldigheter hädanefter skulle utgöras, icke efter hemmantalet, utan efter en ny grund, nemligen den, som gäller vid kommunalutskylders uttaxerande och sålunda, genom en förändring af “grunden“, beröfva denna fasta egendom'en rätt, som den förut åtnjutit. Ett sådant sätt att resonera kan jag för min del icke gilla.

För den händelse att det, såsom en af reservanterne yttrat, hade varit fråga om ifrågavarande skyldigheters utsträckande till annan fast egendom än den, hvilken de nu åligga, och deras utgörande efter taxeringsvärdet i stället för hemmantalet, allt nemligen under förutsättning, att frågan i tillämpliga delar behandlas på sätt privilegierna gifva vid handen, hade man, i min tanke, beträddt en riktig väg för att för ögonblicket få frågan afgjord. Men sådan den för närvarande föreligger, kan jag icke annat än yrka afslag å hvad Utskottet hemställt.

Herr Torpadie: Den nu föreliggande frågan är icke ny, och efter det lifliga och rikhaltiga meningsutbyte, som den framkallat, är det ingalunda någon lätt sak att yttra något, som icke redan förut och kanske äfven mycket bättre blifvit sagdt. Jag vill dock yttra några ord i saken och får då till en början bekänna, att jag tillhör dem, som anse nu gällande lagstiftning uti ifrågavarande hänseende vara särdeles otillfredsställande. Den talare, som sist hade ordet, förebrådde Lag-Utskottet att hafva gått något hastigt till väga, då det i sin

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.).*

Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)

motivering yttrat: "På samma gång man under senare tider allt mera erkänt, att hemmantalet icke vore någon lämplig grund i fråga om deltagande i kommunala besvär, hade man ock medgifvit rättvisan och billigheten deraf, att skyldigheten till deltagande i dylika besvär utsträcktes till alla skattdragande."

Jag tror mig verkligen våga fritaga Utskottet från denna förebråelse. Finnes det väl i allmänhet inom en kommun någon, som mindre har gagn af ifrågavarande byggnader, än egaren af den jord, hvilken uppförandet af dessa byggnader nu åligger? Finnes det någon, som icke har intresse utaf en rättvis lagskipning, någon som icke vid något tillfälle under sin lefnad behöfver anlita rättvisan? Äro vi icke alla lika intresserade utaf att erhålla skydd mot den, som genom brott mot våra lagar visat sig vara farlig för samhället? Är nu detta icke förhållandet, hvarför då låta den skyldighet, hvarom nu är fråga, hvilat endast på jorden. — Det har yttrats af en annan talare, för hvilken jag hyser den största vördnad, att någon förändring härutinnan icke borde ske förr än en annan beskattningsgrund, än den nu gällande, blefve antagen. Ungefär detsamma yttrades vid förliden riksdag, då denna fråga likaledes diskuterades. Kammaren fattade då icke desto mindre ett beslut, som, med undantag af ett enda ord, öfverensstämde med det förslag, som Utskottet nu framlagt.

Jag vill icke närmare inlåta mig på de åsigt, som af dessa båda talare uttalats; men hvad jag vågar påstå är, att åtminstone ett bevis finnes för att reformen äfven under nuvarande beskattningssystem kan utan orättvisa genomföras, det nemligen, att redan nu i städerna kostnaderna för byggande af rådhus och stadshäkte utgå enligt den nu för landet föreslagna grund; och jag åtminstone har icke hört någon klagan deröfver, ehuru väl man kan säga, att städernas befolkning är mera rörlig än landets och sålunda lättare vid flyttning från en stad till en annan kan få betala dessa utskylder två gånger.

Jag ser således icke, att Lag-Utskottet kunnat komma till annat resultat än det nu förliggande. Måhända skulle man — såsom ock i Utskottet ifrågasattes — kunnat inslå på den väg, som anvisats af Lag-Utskottets ärade ordförande i hans reservation; men efter min uppfattning skulle man derigenom icke hafva vunnit synnerligen mycket, utan måhända förlorat. Hade nemligen båda Kamrarna förenat sig om ett sådant beslut, befarar jag att, emedan derigenom icke vunnits full rättvisa, frågan icke kunde anses hafva blifvit löst, utan endast en halfmesyr vidtagen, och frågan således snart kommit tillbaka. Hade åter frågan äfven i denna mindre utsträckning blifvit af Första Kammaren afslagen, då är det klart, att denna Kammare hade förlorat sin en gång intagna ståndpunkt. Detta var ock orsaken, hvarföre jag och de med mig liktänkande sökte vidhålla samma beslut, som Kammaren i fjor fattade.

Den ärade talaren på karlstadsbänken har mot Lag-Utskottet, utom den nyssnämnda förebråelsen, rigtat äfven den, att Utskottet skulle hafva resonnerat origtigt i frågan om presteståndets privilegier. Jag kan dock omöjligen förstå, att anledningen, hvarför innehafvare af prest- eller klockarebol skulle åtnjuta befrielse från deltagande i tings-

husbyggnad och häradsfängelse, skulle vara den af honom uppgifna, eller att de voro befriade från deltagande i byggnaden af sina egna boställshus; ty dels är detta icke fallet med komministrarne, dels hafva äfven kyrkoherdarne i vissa provinser dylik byggnadsskyldighet sig ålagd. Den frågan har dessutom redan förut varit i Kammaren så mycket omtalad, att jag tror den nu icke behöfver diskuteras. Ej heller kan jag finna, att Utskottet genom sitt förslag trädt privilegierna för nära. Deremot tror jag, att, om man ser saken på annat sätt än Utskottet gjort, man, såsom en talare yttrade, skulle få stå och stampa på samma ställe och icke komma ur fläcken.

Jag vill emellertid icke längre upptaga Kammarens tid, då en hvar redan torde hafva i frågan bildat sig en mening, som icke torde låta sig genom fortsatt diskussion ändras, utan inskränker mig till att yrka bifall till det föredragna betänkandet.

Herr Ivar Månsson: Sedan två ärade ledamöter af Lag-Utskottet, Herrar Stråle och Torpadie, på ett, såsom mig synes, tydligt och klart sätt vederlagt de talare, som förut yrkat afslag å detta betänkande, har jag nu icke så synnerligen mycket att tillägga. Jag kan dock icke underlåta att beklaga, det en högt ärad ledamot af denna Kammar, landshöfding i den provins jag tillhör, hyser och så ifrigt förfäktar åsikter, som stå i rak strid med så många motionärers från samma provins, och att han i denna fråga inblandat grundskatte- och försvarsfrågorna, hvilka, såsom mig synes, stå i föga sammanhang med denna fråga, som uteslutande rör landskommunerna och deras kommunalutskylder. Det är nemligen nu icke fråga om att kasta bördan af tingshusbyggnad och häradsfängelse på staten, utan kommunerna skulle fortfarande vidkännas densamma. Frågan gäller nu endast, om det nuvarande sättet för kommunalutskyldernas utgörande är så origtigt som man påstått, och om jordbruksfastigheternas utskylder äro i förhållande till utskylderna, som utgå från fabriksnäringar samt inkomst af kapital och arbete, för låga. För min del anser jag, att ingen orättvisa i detta fall nu sker, för så vidt taxeringen skötes riktigt, utan att i sådant fall man kommer rättvisan nära, så att en hvar kommer att betala i mån af sina tillgångar.

Samme talare har påpekat, huru ofantligt egendomsvärdena stigit nu mot förr, och huru mycket högre arrenden än förr nu tillfalla jordens egare. Detta är naturligtvis sant, men så är förhållandet i alla riktningar, och jemväl lönerna hafva ju i samma proportion blifvit höjda. Vid hvarje riksdag förekomma ju löneregleringsfrågor, och jag tror mig icke säga för osant, att vid hvarje sådan omreglering lönerna stegas. Samma är förhållandet jemväl i andra afseenden. Jag tror således icke, att det är skäl att tala om någon orättvisa eller mannanån hvad särskildt jordbruket angår.

Vidare framhöll samme talare, att löntagare ofta flytta från en ort till en annan och derigenom kunna få två gånger betala utskylder för ifrågavarande ändamål. Jag vill icke neka, att sådant kan inträffa; men icke lär det väl derföre vara skäl att hindra reformen; på sådant sätt skulle aldrig någon skattereform kunna genomföras.

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)*

Angående
skylldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)

För öfrigt kan ju löntagaren, om han en gång har otur i detta fall, en annan gång hafva tur och slippa att betala dylika utskylder. Jag tror således att i den omständigheten icke kan ligga något skäl för afslag af en reform i nu ifrågavarande hänseende.

Vidare har samme talare högeligen beklagat, att jordbruket nu icke längre skall vara vår egentliga modernäring. Jag förstår icke huru man kan hafva en sådan uppfattning, då det måste medgifvas att på senare tider så många andra nyttiga näringsgrenar uppstått, som förut icke funnos. Man kan väl då icke rimligtvis begära, att jordbruket ensamt längre skall draga alla bördor.

En talare från Upsala påstod, att vid taxeringen af jordvärdet togos i betraktande de inteckningar, som vidlåda egendomen. På den ort jag tillhör förekommer icke något sådant, utan man fäster sig endast vid hvad egendom kostat i inköp, hvad den kan inbringa, hvad den med ett ord är värd, utan afseende på huru mycket skuld innehafvaren af densamma kan hafva.

En annan talare, biskop Rundgren, motsatte sig denna reform så ifrigt, derföre att presterskapet derigenom skulle komma att betungas med en ny utgift. Adeln och presterskapet voro visserligen förut fria från detta onus derföre att, hvad presterskapet först beträffar, detta hade att med sina saker hänvända sig till konsistorierna. Jag åtminstone känner i detta fall icke till något annat privilegium, än att presterskapet då för tiden icke hade med häradsrätterna att göra, utan egde att, såsom nyss nämndes, vända sig till vederbörande konsistorium. Nu deremot har presterskapet likasom andra samhällsklasser sitt forum vid häradsrätterna, och jag vet således icke, hvarföre man nu talar om privilegier för presterskapet i detta hänseende. Men då man begagnar en institution, måste man väl äfven anses skyldig att deltaga i underhållet af densamma. På samma sätt är förhållandet med adeln. Under det nemligen denna fordom hade sitt forum endast vid hofrätterna, ser man nu en stor del af densamma uppfylla våra tings-salar och, såväl som andra, der processa.

Jag har härmed sökt visa att deras påståenden, som påyrka afslag å reformen, icke hålla streck; och jag anhaller för min del om bifall till Lag-Utskottets föreliggande utlåtande.

Herr Aug. Peterson: Då jag begärde ordet, skedde det till följd af ett yttrande af en talare här straxt bredvid mig, Herr Adlercreutz. Denne talare ifrågasatte, huruvida byggande och underhåll af tingshus och häradsfängelse verkligen vore ett onus. Derutinnan har han dock blifvit tillräckligt vederlagd af såväl Herr C. A. Larsson som Herr Stråle. Samme talare yttrade vidare, att det fans en så ofantlig massa jordbrukskapital, som vore fritt från denna beskattning. Men huru förhåller det sig då med detta driftkapital? Äro verkligen dessa jordbrukare, som tvingas att utgöra detta onus, så kapitalstarka? Det finnes hemman af oprivilegierad natur om $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ mantal, hvars egare icke hafva råd att på dem nedlägga något kapital, derföre att hemmanet redan derförutan är belastadt med flera andra onera och möjligen med skuld. Det driftkapital, som der nedlägges, torde således

i allmänhet icke vara af synnerligen stort värde, åtminstone icke så stort, att det uppgår till 400 kronor och således kan till beskattning ifrågakomma. Det yttrades vidare af samme talare, att årsinkomsten af jordbruket är så betydlig. Väl möjligt, då man eger privilegierad jord; men har man beskattad kronojord att berusta, och hemmanet dessutom är litet, så känner jag bäst sjelf huru stora inkomster man har, om man utarrenderar detsamma. Det skälet finner jag således icke heller vara hållbart.

Jorden skulle befrias från ett åliggande, som kommer att öfverflyttas på andra, hette det vidare, men derom är nu icke fråga, utan endast om att äfven andra, som måste begagna sig af dessa tingshus, skola deltaga i kostnaderna för desammas byggande och underhåll. Det är sålunda endast fråga om en rättvis fördelning af bördan.

En annan talare har sagt, att jorden är bättre lottad i skatteväg än andra beskattningsföremål derföre, att den icke har mera i skatt än 3 öre pr 100, då deremot andra beskattningsföremål draga en skatt af 5 per 100. Är då jordbruket så förträffligt på dessa små jordlotter, som äro skyldige att utgöra detta byggnadsönsku? Jag tror det icke. Ty då deras innehafvare betalt sina utskylder, torde dessas behållning för visso icke utgöra ens 3 procent. Jag har sjelf varit en mindre hemmansegare och i så många år unngåtts med sådana, att jag tror mig vara kompetent att bedöma den inkomst en jordbrukare, åtminstone på min hemtrakt, i regeln har af sitt jordbruk.

Grunden för den kommunala beskattningen, säger man vidare, skulle vara orättvis. Men orättvisan af denna grunds tillämpning på nu ifrågavarande beskattning kan väl icke blifva större, än då man för ett par riksdagar sedan beslöt att bygga kyrka och skolhus efter samma grund som kommunalskatten utgör. Jag tror icke heller att det skulle blifva någon orättvisa. Jag har mig t. ex. bekant ett hemman om ett $\frac{1}{4}$ mantal, som är värdt 50,000 kronor, och ett annat lika stort, som är värdt 10,000 kronor. Begge skatta lika mycket. Kan då hemmantalet vara en rättvis grund för beskattningen?

Jag anser att Utskottet i öfrigt gifvit så tydliga och klara skäl i sin motivering för det beslut, hvartill det kommit, att jag i allo skall instämma i Utskottets föreliggande förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Den föreliggande frågan skulle utan tvifvel icke fordrat att man så vidlyftigt diskuterar densamma, om den icke blifvit förd in på ett vidsträckt område än den i sjelfva verket förtjenar, då den, att döma efter de vid betänkanDET fogade reservationer, sannolikt faller inom Första Kammaren. Men då nu frågan en gång införts på detta vidsträckt område, kan icke vara utan allt skäl att litet utförligare behandla densamma.

Man har beträffande denna fråga egentligen fäst sig, icke så mycket vid jordbrukets befriande från en del onera, såsom byggande och underhåll af tingshus m. m., som mera vid den nya grund, efter hvilken utgifterna härför skulle fördelas. Ett sådant sätt att se saken kan nog hafva skäl för sig, men dervid bör man också taga i betraktande, huru en jämförelse mellan den gamla och nya grunden för

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)*

Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Fort.s.)

dessa oneras fullgörande kan utfalla, hvilken af dem som är bäst och rättvisast. Att den gamla och hittills gällande grunden icke är rättvis torde för hvar och en vara så tydligt och klart, att derom icke behöfver vidare tvistas. Det är oss alla bekant, att säterier och insockne hemman äro befriade från detta onus. Likaledes är det känt, att presterskapet, likasom äfven qvarnegare, fabriksägare och handlande m. fl., icke behöfva deri deltaga, oaktadt desse lika väl som jordbrukaren anlita våra landtdomstolar. Hvad Ridderskapet och Adeln beträffar, så stå nu, sedan privilegierna för detta stånd till största delen blifvit afskaffade, detta ständs medlemmar likaledes hufvudsakligen under häradsrätternas domvärjo. Och detta är en omständighet, som äfven har sin betydelse. Tager man nu allt detta i öfvervägande, skall man lätt finna, att förhållandena numera äro betydligt förändrade emot för århundraden tillbaka och att den gamla grunden för utgörande af ifrågavarande onus är ohållbar, icke längre kan eller rättvisligen bör bibehållas. Hvad då beträffar den nya föreslagna grunden, så säger man om densamma att äfven den är orättvis. Det är mycket möjligt att så är förhållandet, ty i allt menskligt finnes alltid något ofullkomligt, och följaktligen bör samma brist kunna vidlåda äfven denna nya grund. Men så illa stäldt är det dock icke med vår bevillningsförordning och derpå hvilande taxeringsgrunder, att man med fog skall kunna påstå, att den gamla grunden är rättvisare än den nya, och säga till den, som uttalar en motsatt uppfattning, "att han icke bör förhäfva sig, huru erfaren han än må vara."

Hvad bevillningsförordningen särskildt vidkommer, tror jag att, om den också i en eller annan detalj är behäftad med fel och brister, den dock till principen är alldeles riktig. Den afser ingalunda en särskild bevillning på förmögenheten eller på jordbruket, utan endast en lika beskattning på all inkomst. Det är visserligen sant, att man beräknar bevillingen å fastighet efter dess taxeringsvärde; men dermed är icke sagt att man beskattar förmögenheten eller kapitalet. Det är i stället afkastningen som beskattas. Då det heter i bevillningsförordningen, att jordbruksfastighet skall erlägga tre och annan fastighet fem öre för hundrade af taxeringsvärdet, så menar man att häri skulle ligga en orättvisa. Möjligt är att så synes vid första påseendet, men jag vågar påstå att så icke är förhållandet, blott man rätt uppfattar förordningen och rätt tillämpar densamma. Att den icke alltid rätt tillämpas torde nog vara en sanning; men om till följd deraf orättvisor uppstå, så blifver sådant icke ett fel som bör tillskrivas grunden till förordningen. Antagligen har under senare åren icke jordbruksegendom i allmänhet kunnat köpas till billigare pris, än att densammans årliga afkastning stannat vid omkring tre procent af köpeskillingen. Om nu så är, så motsvarar den bestämda bevillningsprocenten af sådan fastighet jemnt en procent af behållna inkomsten, under förutsättning att taxeringsvärdet blifvit åsatt lika med köpeskillingen. Det torde lika väl kunna antagas, att det klander, man försport öfver den ringa bevillning, som erlägges af jordbruksfastighet, har sin grund deri, att bevillningsstadgan blifvit missförstådd, och att nämnda fastighet icke i allmänhet uppskattats efter köpeskillning, såsom

I t varit, utan etter behållen inkomst, beräknad till 5 procent i stå e t för 3, hvaraf följt att afdrag tvenne gånger skett för hvad som endast en gång bort afdragas. Det är sannolikt, att så är förhållandet; men i så fall kan och bör detta afhjelpas antingen genom förhöjning i taxeringsvärdet eller i bevillningsprocenten. I hvilket fall som helst berättigar detta förhållande icke till något grundadt klander mot bevillningsförordningens princip för jordbruksfastighetens beskattning; klandret träffar endast tillämpningen, ingalunda grundsatsen för sjelfva skatten.

Nu klandrar man jordbrukarne och påstår, att de vilja kasta bördan på andra samhällsklasser. Men kan man väl med fog påstå detta? Har icke just från jordbrukarne utgått ett förslag om rättelse i sättet för den allmänna bevillningens uppgörande? Kan man då hafva skäl att säga, det jordbrukarne vilja göra de andra orätt. Jag tror snarare att man kan säga detta om dem, som påyrka en dubbel beskattning för jordbrukarne. Man har nemligen påstått, det desse borde i förmögenhetsskatt betala särskildt för fastigheten och särskildt för den inkomst de deraf hafva. Men drager man konsekvenserna af ett sådant beskattningssystem, så skulle det leda derhän, att hvarje person, som egde något, borde erlägga skatt icke allenast för sin inkomst utan äfven för sitt kapital, såsom möbler, rum och dylikt. Kommer man in på den banan, så finge man nog snart se att detta vore ett mycket trassligt och orimligt beskattningssätt. Jag säger derföre ännu en gång, låtom oss icke slå in på en sådan bana. Det kapital, som icke gifver någon inkomst, bör icke beskattas, och af samma skäl bör icke heller dubbel beskattning ega rum för det kapital, hvars afkastning beskattas. Den dag kan kanske komma, då man måste tillgripa den åtgärden, att taga en del af kapitalet från dem som ega något, men under nuvarande förhållande måste man akta sig derför.

Jag hade emellertid icke väntat, att kapitalets beskattaende jemte inkomsten skulle ifrågasättas nu, och allra minst hade jag väntat mig detta från *det* håll, der den största förmögenheten finnes, och hvarest man derföre mest borde vara rädd att beträda en sådan bana. Skulle likväl de förmögnare klasserna enträget påyrka och konsequent vilja genomföra ett sådant system, så ser jag dock icke, hvarföre man icke kunde låta dem få sin vilja fram; men att i annat fall göra det, vill jag åtminstone icke tillstyrka, ty det vore orättvist.

Man har vidare sagt under denna diskussion, att samtliga Sveriges jordbrukare voro förmögne. Häruti bedrager man sig dock storligen, ty största delen af dem nödgas lefva så inskränkt och tarfligt, att ingen löntagare, icke ens en folkskolelärare, vill utbyta sin ställning mot deras. Det förundrar mig visserligen icke att landshöfdingar och professorer icke hafva kännedom härom. Då de resa på landsbygden, besöka de nemligen icke de sänre och torftigare ställena, utan taga endast in på de utefter de stora stråkvägarne belägna, väl underhållna gårdarne. Men icke ursäktas deras tal, att jordbrukarens ekonomiska ställning icke är sådan, som jag nu framhållit den, deraf att de *icke hafva reda på förhållandet*. Dessutom vill jag erinra derom, att efter

*Angående
skylöigheten
att bygga
tingshus och
häradss-
fängelse.
(Forts.)*

Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
häradshäradshus
fängelset.
(Forts.)

den nya pensionsstatens för embets- och tjänstemän antagande, ingen kan hafva en säkrare ställning än just statens tjänstemän. Jordbrukaren är nemligen beroende af missväxt, kapitalisten riskerar att kunna förlora sitt kapital, handelsidkaren kan gå miste om sin beräknade inkomst till följd af dåliga konjunkturer. Löntagaren deremot sitter trygg och lugn, så länge staten kan upprätthållas. Han har sin bestämda inkomst; och då han icke längre kan göra tjänst, afgår han med bibehållande af lönen i pension. Skulle derföre någon beskattas högre än andra, så vore det den, som har den säkra inkomsten, icke den som har den mindre säkra. Jag vill dock icke godkänna denna sats. Den ena samhällsklassen bör vara oss lika kär som den andra, alla bör vederfaras rättvisa; och jag tror att man träffar det rätta närmare, om man bemödar sig om att finna det, än om man söker att vanställa det hvarom fråga är.

Den föreliggande frågan är visserligen af mindre betydelse, men jag är dock Lag-Utskottet tacksam för att det sökt upprätta ett bättre förslag till lag, än den nu gällande. Jag yrkar bifall till Utskottets betänkande.

Herr Carl Ericsson: Man kan visserligen hysa olika åsikter om rättvisa och billighet här i världen; men ehuru jag, till följd af den aktning jag är skyldig den förste ärade talaren, såväl som en af de förste, Herr Rydin — sökt att efter min förmåga sätta mig in i de åsikter dessa Herrar uttalat, måste jag dock — fastän med all vördnad för deras stora insigt och erfarenhet — bekänna, att de slutsatser, hvartill jag dervid har kommit i fråga om hvad som i denna sak är rätt och billigt, äro från deras uppfattning vidt skilda.

Visserligen var jag icke förberedd på att någon diskussion nu skulle uppstå angående detta ämne — och jag är derföre icke heller beredd att i detalj bemöta de nämnde tvenne talarnes anmärkningar — men de hafva angående skatteförhållandena i allmänhet uttalat vissa åsikter, hvilka jag anhåller att i korhet få vidröra.

Den förste talaren, Herr Adlercreutz, uppstälde den frågan, huruvida icke jorden egde tillgångar, för hvilka den ej vore beskattad, och fann ett svar å denna fråga deri, att rörelsekapitalet för jordbrukets bedrifvande ej vore beskattadt; detta kapital värderade han till $\frac{1}{2}$ milliard, motsvarande en inkomst af 25 millioner kronor, som rätteligen borde beskattas.

Utan att inlåta mig på något bedömande af nämnda uppskattning, bestrider jag icke att ett sådant rörelsekapital finnes, och att detta för närvarande ej är underkastadt direkt beskattning.

Emellertid skall jag i stället för direkt svar på den ärade talarens fråga tillåta mig utkasta följande fråga: I hvad mån är jordägare, i förhållande till öfriga beskattningsföremål, för fastighet beskattad?

Innan jag besvarar den frågan, vill jag dock först vända mig mot ett annat uttalaude af samme ärade talare, Herr Adlercreutz. Han ville, att skatterna skulle vara bestämda i en riktig proportion. Detta är ju ganska rätt, och i den frågan gillar jag till viss del de af ho-

nom uttalade åsigtter och tror, då han sade, att enskild eller allmän tjenstebefattning icke bör beskattas lika med inkomst af fastighet eller kapital, detta vara en fullkomligt riktig åsigt, ty det är odisputabelt, att den person, som eger t. ex. 100,000 kronor och deraf har en inkomst af 5,000 kronor, står på en säkrare ekonomisk ståndpunkt, än den som har 5,000 kronor såsom lön af sin tjenstebefattning. En annan talare, Herr Carl Ifvarsson, var visserligen af en motsatt åsigt; men jag vädjar till honom, om t. ex. en dräng med 150 kronors lön kan anses stå på en lika säker ståndpunkt i ekonomiskt hänseende som den, hvilken har en årlig ränteinkomst af 150 kronor förutom föda och husrum. Jag tror, att han skall svara nej dertill och nödgas medgifva, att skilnaden mellan en samlad förmögenhet å ena sidan och inkomst af arbete eller tjenst, vare sig allmän eller enskild, å den andra är påtaglig. Men om jag icke allt för mycket missuppfattat Herr Adlercreutz' åsigtter, så ansåg han att jorden borde hafva en särskild beskattning i förhållande till öfriga beskattningsföremål. Denna åsigt är enligt min uppfattning ej riktig hvad angår förhållandet till annan fastighet och förmögenhet. Om jag t. ex. i dag eger ett kapital af 100,000 kronor och i morgon köper jordegendom för dessa penningar, så vet jag icke hvarföre jag skall betala högre skatt i morgon, än den jag i dag erlägger för detta kapital.

Samme talare ordade mycket om de ofantligt stora fördelar, som åtfölja innehafvandet af jordbruksfastighet. Jag kan dock icke inse, hvori den positiva fördelen af dylik besittning egentligen skulle bestå. Då densamma icke är ett monopol för vissa samhällsklasser, utan det för en hvar står öppet att utbyta sitt kontanta kapital mot jordegendom. Förr, då t. ex. adeln hade uteslutande rättighet att besitta säterier, hade det varit fullkomligt berättigadt att en särskild beskattning egt rum med afseende på sådan rättighet. Så är det icke numera; nu är förhållandet det, att hvem som helst, som i dag eger ett kapital af 100,000 kronor, kan i morgon därför förvärfa sig en jordegendom.

Herr Rydin åter framhöll, att nu varande bevillningsförordning bereder en särskild förmån åt jordegaren, i ty att för jord skatten blifvit bestämd till endast 3 öre per 100 kronor, då deremot den för annan fastighet blifvit fastställd till 5 öre. Han ansåg orsaken dertill vara den, att jordegendomen i allmänhet antogs vara intecknad. Men jag hemställer, om icke möjligen någon orsak kunnat ligga äfven deri att jorden bär andra skatter, som icke hvila på andra beskattningsföremål, t. ex. grundskatten, rust- och roteringsbesväret, vägunderhållet och skjutsningstungan. — Svårligen torde kunna bestridas att häri ligger en bidragande orsak till att fastighetsbevillningen blifvit ställd lägre för jorden.

Herr Rydin framhöll särskildt, såsom bevis på huru lågt jorden vore beskattad, det exempel att de, som icke hade större inkomst än 1,800 kronor, betala tillsammans större bevillning än den, som erlades för hela landets jordbruksfastigheter, eller 567,000 kr. mot 534,000. Mig förefaller dock detta resonnement ganska egendomligt. Sjelf har den ärade talaren suttit såsom ledamot i den förberedande skattejemkningskomitén och borde såsom sådan veta, hvilka grundskatter

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)*

Användande
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)

och räntor, som hvilat på jorden, och att dessa tillsammans med rustningen och roteringen uppgå till 10,000,000 kronor. Det borde också icke vara honom obekant, att skjutsväsendet — hvarom Kongl. Maj:t till denna Riksdag inkommit med förslag — hvilat på jorden med omkring 2,000,000 kronor; att vägunderhållet, enligt hvad officiella källor gifva vid handen, drager en kostnad af öfver 6,000,000 kronor. Slår man nu tillsammans dessa belopp, så uppstår en summa af 18,000,000 kronor, tages nu jordens kapitalvärde till två milliarder, eller cirka 200 millioner mera än nuvarande jordtaxering, så visar sig att de ensidigt på jorden hvilande skatterna uppgå till 9 per mille af taxeringsvärdet.

Hvad betalas nu åter för annan fastighet, t. ex. en fabriksfastighet? Jo, 1 procent af inkomsten, hvilket, då inkomsten uppgår till 5 procent, motsvarar $\frac{1}{2}$ per mille af taxeringsvärdet, dertill kommer fastighetsbevilningen med 5 öre per 100 kronor, hvilket ytterligare gör $\frac{1}{2}$ per mille, eller tillsammans 1 per mille af taxeringsvärdet, hvarvid dock, enligt bevilningsförordningen, skälig hyra skall beräknas och afdragas från beräknade inkomsten. Tages nu hänsyn dertill, att en stor del af jorden är privilegierad och således endast bär dessa skatter till en del, så är deraf klart, att den jord, som verkligen betalar alla dessa skatter, erlägger icke blott 9 utan 14, 15 à 16 per mille, och ändå hör man påståenden, att jorden, i förhållande till andra beskattningsföremål, är för lågt beskattad.

Nu säges, att dessa skatter ej nämnvärdt trycka på jorden, all den stund de äro att betrakta såsom in-teckningar; ja, jag har till och med hört påstås, att det skulle vara en fördel för jorden att hafva dessa skatter. Detta är dock ett något djerft påstående. Man säger att vid köp af jordbruksfastighet betalas så mycket mindre, som skatterna kapitaliserade skulle uppgå till. Jag vill ej bestrida att skatten på så sätt kan inverka på köpevärdet, men är ej förhållandet detsamma vid köp af äfven annan fastighet. Köper man t. ex. en fabrik, så undersöker man huru stor skatt som hvilat på fabriken, och betalar en köpeskillning så mycket mindre, som skatten kapitaliserad. Äfvenså får man vid köp af en handelsfirma taga i betraktade, huru mycket som betalas i skatt och i samma mån njuta afdrag å köpeskillingen. Går man nu ut från det antagandet, att skatterna å jorden motsvara en in-teckning, så gäller detta förhållande äfven om alla andra näringar.

Jag skall emellertid be att få uti en punkt instämman med Herr Rydin. Han sade nemligen, att hvarje förändring, som icke tillgodoser alla billiga fordringar, är orättvis. Jag skall be att häri få instämman med honom, och yrkar för öfrigt bifall till Utskottets betänkande.

Herr Berg: Ehuru jag väl vet, att hvad jag kan komma att yttra icke skall hafva något inflytande på Kammarens beslut, och ehuru äfven jag torde utsätta mig för samma tillvitelse som nyss rigtats mot en annan talare, hvars åsigt jag delar, nemligen att icke känna de förhållanden, som på frågan ega inflytande, kan jag dock ej underlåta att, i en fråga sådan som denna, i korthet uttala min

mening till protokollet. Denna fråga synes mig alldeles icke vara af den ringa vikt och betydelse, hvori man här från åtskilliga håll framställt henne. Det gäller nemligen att taga första steget till en genomgripande förändring af de gamla beskattningsgrunderna i vårt land — ett viktigt steg, af hvilket, om det ej tages med varsamhet, vi snart nog torde komma att erfara rätt betänkliga följder.

Man har sagt, att den nuvarande grunden för tingshus byggande icke är rättvis; dermed menar man naturligtvis att den icke är *billig*, ty, att den skulle vara olaglig, har ingen ifrågasatt. För att bevisa obilligheten har man framställt den frågan, om det blott är den jordbrukande befolkningen, som är i behof af tingshus. Svaret på denna fråga måste naturligtvis blifva nej; äfven för den öfriga befolkningen äro tingshus behöfliga. Men männe detta svar är tillräckligt för att afgöra den fråga, som nu föreligger, om byggnadsskyldighetens fördelning på alla efter den för kommunalutskylders utgörande gällande grund. Jag för min del tror det icke. Jag vill väl icke förneka att den grund, hvarefter byggnadsskyldigheten mellan hemmansegare inbördes nu utgöres, eller hemmantalet, är föråldrad och således mindre lämplig, och jag vill äfven medgifva att, sedan andra näringar på landet uppstått, hvilka förut der icke funnits, dessa senare böra deltaga i onera af nu ifrågavarande beskaffenhet. Men deraf följer icke, att deltagandet billigtvis kan och bör åläggas dem i samma förhållande, som kommunalutskylderna utgöras.

Hvad den privilegierade jorden särskildt beträffar, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att, om man anser de privilegier, på grund af hvilka denna jord är befriad från deltagande i tingshusbyggnaden, vara obilliga och orättvisa, så måste man i laga ordning påkalla ändring i sjelfva privilegierna, men ej söka att kringgå dem, och jag kan därför ej dela Utskottets antagande, att den ifrågavarande jordegare på grund af privilegier medgifna frihet från det kommunala besväret att bygga tingshus är beroende derpå att detta onus utgöres *efter mantal* och således upphör i samma stund man i stället antager kommunalbeskattningen såsom grund för öfrige jordegares deltagande deri. Men i allt fall, om, såsom nämndt är, någon obillighet må förefinnas i den grund, hvarefter ifrågavarande onus nu utgår, bör man väl, då man vill utjemna denna orättvisa, noga akta sig att i stället framkalla en ännu större. Om man känner skon klämma på den högra foten, hjälper man ej det onda genom att i stället sätta den trånga skon på den venstra, utan man söker att skaffa sig ett annat par skor, som godt passar för begge fötterna. Ifrågasätter man att i stället för nu gällande grund för utgörandet af ifrågavarande onus införa en annan, bör man också tillse att den nya grunden icke blir mera obillig än den förre; jag har icke hört någon förneka, att den kommunala beskattningen, såsom den utgöres, på ett särdeles obilligt sätt drabbar den del af befolkningen, som icke är jordbrukare.

Man invänder väl, att detta härleder sig, icke från de kommunala beskattningsstadgarna, utan derifrån att de origtigt tillämpas. Men af hvem tillämpas de? Jo af vederbörande bevillningsberedningar och taxeringskomitéer, och det inflytande på dessas sammansättning jordbru-

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
häradsskyld-
fängelse.
(Forts.)*

Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelset.
(Forts.)

karne på landet kunna utöfva känna vi alla. Att nödiga garantier för att en rättvis uppskattning af fastigheternas taxeringsvärde nu saknas har också Riksdagen sjelf erkänt. Uti underdånig skrifvelse den 22 Maj 1877, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om förändrade grunder för bevillingens utgörande, yttrar nemligen Riksdagen ibland annat:

“Riksdagen har derjemte ansett sig icke böra lemna utan uppmärksamhet, att, enligt den utredning, som af den förberedande skattejemkningskomitén meddelats i dess den 20 Oktober 1876 afgifna underdåniga betänkande, *grunderna och sättet för taxeringens verkställande beträffande såväl fast egendom som inkomst af kapital och arbete för närvarande lemna mycket öfritt att önska*, och med afseende härå synes någon förändring af bevillingen för jordbruksfastighet icke böra vidtagas, *utan att i sammanhang dermed säkrare grunder för taxeringen i allmänhet, än de nu gällande, varda antagna.*“

Så yttrade man då det var fråga om att sätta bevillingen lika, och det anförda skälet torde äfven i ännu högre grad ega giltighet nu, då man ifrågasätter att lägga bevillingen och den derpå beroende kommunalbeskattningen till grund för de onera, som hittills utgjorts af den jordbrukande samhällsklassen ensam.

En föregående talare har sökt framhålla, att jordbruket, om än gynnadt i afseende å kommunalutskylder, dock vore långt ifrån för lågt, snarare för högt beskattadt; och för att visa detta uppräknade han flere skatter och onera, om hvilkas aflyftande från jordbruket just är fråga. Att, dessa medräknade, jordbruket är hårdare betungadt än andra beskattningsföremål vill ingen bestrida; men detta utgör enligt min tanke ingen giltig anledning att, på samma gång man vill befria jordbruket från skyldigheten att ensamt vidkännas dessa onera och fördela dem på alla beskattningsföremål, såsom grund för deltagande i dem antaga kommunalutskylderna, till hvilka jordbruksbefolkningen ostridigt drager minsta strået. Ingen kan väl nemligen neka det orättvisa deruti att, såsom af förberedande skattejemkningskomitén blifvit visadt, Sveriges hela jordbrukande befolkning, som utgör 71 procent af rikets folkmängd, med endast 17 procent bidrager till bevillingen, under det öfriga landtbefolkningen, yrkesidkare och andra, som representera endast 15 procent af folkmängden, betalar 26 procent af bevillingen, och icke kan det vara rätt att ett onus, som hittills ålegat jordbruket ensamt och från hvilket den öfriga landtbefolkningen varit befriad, fördelas på ett sådant sätt, att de, som förut varit befriade, i stället skulle komma att deltaga deri i samma proportion som 24 till 17. Ett sådant anspråk är jag jemväl öfvertygad att de svenska jordbrukarne icke vilja framställa, och jag hemställer derföre om det ej är klokast att låta denna fråga hvila, till dess en jemnare grund för den kommunala beskattningen, hvarom särskilda förslag vid denna riksdag blifvit väckta, kunnat utfinnas, då, om man lyckas deri, jag är förvissad, att inga stora hinder skola möta för genomförande af förändringar i de riktningar, som ligga majoriteten i denna Kammare mest om hjertat.

Hvad särskildt den nu föreliggande frågan angår, ber jag slutligen få fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att i vissa orter finnas skogar, som kallas häradsallmänningar, från hvilka byggnadstimmer till såväl tingshus som andra kommunernas byggnader nu erhållas. Då emellertid delaktighet i dessa skogar tillkommer blott häradets jordegare, och desse, såsom jag förmodar, icke åtminstone der allmänningen är något vinstgifvande, vilja afstå sin rätt till häradets öfrige skattskyldige invånare, synes mig i förslaget hafva bort gifvas någon antydan, huruvida, i fall det antages, vid uppförande af de ifrågavarande byggnaderna, de, som ej äro delegare i allmänningarne, skulle behöfva köpa sin andel i det erforderliga timret, som derifrån hittills kostnadsfritt utgått.

Jag yrkar, för min del, på angifna grunder afslag å betänkanudet.

Herr Magnus Andersson: Då jag dels i frågan är motionär och dels vid föregående riksdagar deri yttrat mig, har Kammaren deraf funnit att jag gillar Utskottets förslag. Jag kan dock icke underlåta att vid detta tillfälle säga några ord i frågan för att något bemöta den här uttalade åsigten, att jordbruket skulle vara så ofantligt gifvande i förhållande till annat kapital. De, som så tala, döma som den blinde om färgen; och om stadsboarne sjelfve köpte sig en jordbit å landet, tror jag att de snart skulle komma till en annan öfvertygelse. En talare har såsom bevis för sin åsigt, att jordbruket skulle vara så gifvande, åberopat det förhållande, att valrätt till Andra Kammaren tillkommer å ena sidan egare af en fastighet å 1,000 kronor, men å andra sidan för den, som icke är jordegare, fordras en inkomst af 800 kronor; men, som vi alla veta, har detta stadgande af andra orsaker tillkommit och kan icke gerna anföras såsom bevis för förutnämnda åsigt. Orsaken till detta stadgande var väl den, att man ville bereda de mindre jordegarne rätt att jemväl hafva ett ord med i laget.

Herr Rundgren yttrade, att orsaken, hvarföre presterne varit befriade från deltagande i tingshusbyggnad, varit den, att de hade så små inkomster, att de icke ens kunde bygga åt sig sjelfva. Detta tror jag dock icke hafva varit verkliga orsaken, utan den verkliga var väl den, att biskopar och kyrkoherdar den tiden ansågos så ofelbara, att då de sade sig icke förmå att bygga åt sig sjelfva eller deltaga i tingshusbyggnad, man tog detta för godt. Men komministarne fingo sjelfva bygga. De hafva också kommit ut dermed; och fastän detta, i förhållande till kyrkoherdarnes ställning, är en orättvisa, har man dock icke hört dem söka befrielse från sin byggnadsskyldighet. Den ursäkten tror jag således icke vara giltig.

För öfrigt anser jag frågan genom dess behandling såväl vid denna som föregående riksdagar vara så utredd, att något vidare icke behöfver tilläggas. Jag inskränker mig alltså till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Adlercreutz: Den talare, som näst efter mig hade ordet, talade helt godmodigt och vänligt om "mina missgerningsmän". De

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)*

Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)

äro dock redan af en annan talare här i min närhet förpassade till vederbörande underrätt i orten. Förmodligen åsyftade väl emellertid hans yttrande, att jag i denna fråga för egen person intoge en med hans olika ställning. Så är dock icke förhållandet. Jag bor i stad och har som stadsbo för min lön ej med nu ifrågavarande skatter att göra, men i öfrigt eger jag i två särskilda delar af landet jordbruksfastighet, deraf endast en ytterst obetydlig del privilegierad jord, och allt det öfriga oprilegierad. Jag kan således derutinnan räcka honom handen; våra personliga intressen och fördelar äro i denna fråga alldeles lika.

I sammanhang härmed, och då man talat om min ställning till frågan, ber jag att med några ord få vända mig till den ärade representanten från Malmöhus län, som funnit det anmärkningsvärdt, att jag i frågan uttalat olika åsichter med den, som hyllades af en stor del utaf länets öfrige riksdagsmän. Jag trodde mig vara så känd af denne riksdagsman, att jag knappt behöfde säga det jag med nöje offerar min tid och mina krafter för allt, som kan lända länet till nytta, så snart jag anser det vara rätt och godt; men ingenting kan förmå mig att hvarken såsom landshöfding eller riksdagsman vika från hvad jag anser rättvisa och billighet fordra.

Mitt förra yttrande har blifvit så grundligt missförstådt, åtminstone hafva mina argument blifvit så på sidan bemötta, att jag nästan skulle behöfva ånyo upprepa dem, om jag ville gendriva de inkast, som emot dem blifvit gjorda. Dermed vill jag emellertid icke upptaga Kammarens tid. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på den skillnad, som förefinnes i afseende på kommunalutskylder för allmänna byggnader i stad och på landet. Man har sagt, att det i städerna gått för sig att utgöra sådant onus, som det förevarande, efter samma grund som kommunalutskylderna, och att det således äfven borde gå för sig på landet. Men i städerna finnes icke mig veterligen någon tillgång eller inkomst, som i kommunalbeskattningsväg är fri; och jag anförde just den omständigheten såsom det väsentligaste argumentet mot öfverförandet af nu ifrågavarande byggnadsskyldighet på den kommunala beskattningen på landet. Och då jag talade om den nu obeskattade förmögenheten på landet, talade jag ingalunda, såsom min granne här bredvid synes hafva förmenat, om läggande af skatt på den förmögenhet, som icke gifver någon afkastning, ehuru jag äfven, om förslag derom af talaren väckes, måhända icke skall sätta mig deremot; jag talade endast om den förmögenhet och arbete, som är inkomstgifvande.

En sats, som jag i dag icke för första gången hört, är, att det ej skulle betyda mycket om en tjänsteman eller arbetare, som inom en kommun får deltaga i beskattningen för ett ändamål sådant som det ifrågavarande, kort derefter kan drabbas af samma beskattning i en annan kommun dit han flyttat; ty, sades det, en annan går i stället fri, den ene har tur och den andra otur. Kan det verkligen anses vara goda beskattningsgrunder, som äro så beskaffade, att efter slumpens utfall en skattskyldig betalar dubbelt och en annan intet, då vill jag erkänna, att jag saknar äfven de första begreppen om hvad till

en rättvis beskattning hörer. Jag kan dock icke föreställa mig, att så är förhållandet.

Äfven har man påstått, att jag i mitt förra anförande, i hvilket jag icke särskildt hade för afsigt att tala om jordbrukarens betryckta eller lyckliga omständigheter, beskrifvit hans ställning såsom blomstrande. Men hvad skall man i sjelfva verket tro om förhållandet härmed, då en talare väl sagt, att jordbrukaren lefver i stort betryck, men tillika yttrat att han endast har tre procent på sin köpeskilling för jorden. Har han verkligen råd att afstå från de öfriga tre procenten? Jag vet ingen, som har råd dertill, om han icke har förmögenhet. Och om jordegaren nöjer sig med tre procent å köpeskillingen, måste han antagas vara en förmögen man.

Ett par ord må äfven nämnas i afseende på jordegarens och löntagarens ömsesidiga ställning, då de hafva lika stora inkomster. I afseende härpå har en min granne yttrat, att tjenstemannens ställning vore den bästa, emedan han vore säker på sin inkomst. Jag betvivlar detta. Tjenstemannen måste väl tänka på sin familj; han råder icke öfver sin lefnadstid; han faller ifrån, och från och med månaden näst efter den, under hvilken han affidit, är det slut med hans löneinkomst. Om jordegaren deremot dör, flyter arrendebeloppet för hans jordbruksfastighet likafullt in i hans sterbhus.

Slutligen får jag fasta uppmärksamheten på den skillnad, som jag tror att man bör iakttaga vid beräkningen af jordafkastning. Den inkomst, som kan erhållas genom jordens utarrendering och sålunda utgör dess arrendevärde, är den första afkastningen af jorden. Men härtill kommer den ytterligare afkastning, som erhålles af det i jorden nedlagda arbete och kapital, detta är den andra inkomsten. Den som utarrenderar sin jord har därför endast den ena delen af afkastningen, det är räntan af grundkapitalet; men den som sjelf sköter sin jord har icke blott denna inkomst, utan ock dertill det *plus*, som genom det rörliga kapitalet och arbetet frambringas.

Herr Lind: Sedan Herrar Adlercreutz', Rydins och Rundgrens yttranden i denna fråga redan blifvit bemöta, har jag endast ganska litet att tillägga. Det förefaller mig besynnerligt att förslagets motståndare så ofta åberopa den på jorden utgående mindre bevilning med 3 öre på hvarje 100 emot 5 öre per 100 kronor för annan fastighet, och att jordegaren derigenom har en betydlig lindring emot andra fastighetsägare och löntagare, hvaraf följer att dessa senare få taga en betydande och tryckande del i kommunalbeskattningen. Men jag tror att förslagets Herrar motståndare med flit förbigå nämna, efter hvilka beräkningar kommunalskatterna utdebiteras, eller manne jag kan föreställa mig att Herrarne äro i okunnighet derom? Tag då kommunallagen i hand och studera densamma, så finna Herrarne snart, att då en jordegendom är påförd t. ex. 10 kronor bevilning till staten, och då deremot en som eger annan fastighet eller är löntagare har lika stort belopp i bevilning, blir jordegaren påförd 200 fyrkar, då deremot löntagaren får endast 100 fyrkar. Häraf följer att den förre får dubbel kommunalskatt emot den senare, och då synes mig att den

*Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)*

Angående
skyldigheten
att bygga
tingshus och
härads-
fängelse.
(Forts.)

jeremiad, som uttalats deröfver att jordegaren erlägger så obetydlig bevillning, icke är befogad, eller bondeklassen har någon lindring att hurra för.

Hvad som mycket förvånade mig och hvarföre jag egentligen begärde ordet var det påståendet af Herr Biskop Rundgren, att presterskapet och löntagare i allmänhet under nödåren i Vermland hade mycket svårt att utgöra sina kommunalutskylder. Deremot nämnde han alls ingenting om, att många jordbrukare hade kanske ännu mer svårt att i detta fall fullgöra sina skyldigheter. Det gick han visligen förbi. Det kan ofta hända, att jordbrukaren i nödår får lefva af barkbröd, under det andra samhällsklasser lefva kräseliga. Jag vet också att ett enda missväxtår ofta kan hafva flera onda år med sig i afseende å minskade inkomster, utom det att under tiden alla utskylderna måste utgöras. Dessutom finnes en annan skilnad i afseende å tjenstemannens och landtmannens inkomster. Den förre kan nemligen redan vid årets början veta, hvilka inkomster han kan påräkna, och kan följaktligen ställa munnen efter matsäcken, som man säger; men då landtmanen sår, vet han icke hur skörden kan komma att utfalla och följaktligen icke heller, om han har att påräkna några säkra inkomster. Jordbrukaren får dock icke under missgynnande tider spara på arbetskostnaden för jordens skötsel och hvad dertill hörer eller blifva modfäld och misslynt, ty derigenom bidrager han endast att förvärra sin ställning.

Söker man åter att efterforska, hvarföre så orättvisa bördor trycka jordbrukarne, så finna vi att dessa missförhållanden merendels tillkommit på det sätt, att tre stånd tvungit skattemannabonden under det ok, som nu i mångahanda fall ensamt hvilat på hans skuldror.

Jag beklagar att frågan genom Första Kammarens beslut redan fallit för denna gång, men jag hoppas att hon nästa riksdag åter skall förekomma på dagordningen, och att hon då skall gå ett bättre öde till möte än nu. I annat fall hoppas jag att skattemannabonden åtminstone skall få rättighet att stänga sina tingshus och häradsfängelser för sådana herrars behof, som motsätta sig en så billig reform som den föreliggande, samt att de icke i vidare mån må ega tillträde af förenämnda byggnader än i de fall, då någon bonde genom stämning bjuder dem dit välkomna.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Som tiden långt framskridit och ytterligare åtskillige ledamöter anmält sig att tala angående den förevarande frågan, uppsköttes den vidare öfverläggningen derom till kl. 7 e. m., då, enligt utfärdadt anslag, detta sammanträde komme att fortsättas; och åtskildes Kammarrens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.